

1982/83:106

Onsdagen den 23 mars em.

Kl. 19.30

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

16 § Lönsparande, m. m. (forts. från prot. 105)

Fortsattes överläggningen om finansutskottets betänkande 1982/83:31.

Anf. 116 ROLF WIRTÉN (fp):

Herr talman! Bo Södersten och jag hade före middagspausen ett meningsutbyte om orsakerna till de ekonomiska svårigheter som världens industriländer och då i första hand Sverige har mött under de senaste åren. Jag noterade då att Bo Södersten tycks mena att det egentligen fanns bara en orsak – det var de borgerliga regeringarna som hade ställt till det i Sverige.

Jag hävdade då, herr talman, att detta ifrån Bo Söderstens sida är ett generande enkelt svar – och jag vidhåller att det är så. Då skulle ju, enligt Bo Söderstens filosofi, från mitten av 1970-talet och fram till hösten förra året alla världens industriländer ha drabbats av eländiga regeringar. Det må gälla socialdemokratiska regeringar som i Danmark, Västtyskland och Frankrike. Det må gälla borgerligt styrda länder som England, USA och Italien. Och det må gälla kommunistiskt styrda länder som Polen, Rumänien och Ungern. Växande obalans i ekonomin, sjunkande industriproduktion och förfärande arbetslöshet skulle alltså dessa länder liksom Sverige ha att söka i de sittande regeringarnas svaghet eller oförmåga att hantera problemen.

Var och en som hör detta måste inse att socialdemokraternas förenklade debatt om Sveriges ekonomiska svårigheter är helt omöjlig. Och jag tycker att Bo Södersten borde vara tillräckligt hederlig för att försöka redovisa att det inte är så enkelt som han före middagspausen sade att det var.

Faktum är ju att alla världens industriländer har drabbats av den svåraste konjunktursvackan efter andra världskriget – för att inte ta till 1930-talet. Och vi har strukturproblem speciellt inom svenskt näringsliv. Bo Södersten.

Onsdagen den
23 mars 1983

*Lönsparande,
m. m.*

Skulle man då, när vi möter en rad problem, bara hävda, som Bo Södersten försöker göra, att allt beror på att vi hade borgerliga regeringar?

Efter valet 1982 kom tydligen himmelriket till Sverige. Då gjorde man den 8 oktober en devalvering som skall rädda situationen och vara den spik som all välfärd i fortsättningen kommer att hängas upp på.

Med förlov sagt, kammarkamrater, är också detta resonemang som Bo Södersten försöker föra alltför enkelt. Det är orimligt att tro att det förhåller sig på detta sätt.

Visst har vi, som jag nämnde i en replik tidigare, nedåtgående oljepriser och en begynnande förbättring av konjunkturerna i varje fall i några länder. Men kom ihåg att den devalvering som Sverige genomförde hösten 1982 inte var den första devalveringen. Vi gjorde en samlad, kraftfull ekonomisk åtgärdsinsats för svensk ekonomi också i september 1981, Bo Södersten. Och vi gjorde devalveringar tidigare än så.

Det är detta tillsammans som gör att vi nu börjar få ett konkurrensläge i svensk industri som gör att företagare inom flera branscher och sektorer andas morgonluft och kan känna att de nu återigen kan få exportorder. Detta tror jag är en mycket mer ärlig beskrivning av situationen, Bo Södersten. Kan vi inte sluta med denna pajkastning, sluta tro att den ena sidan är förträfflig och att den andra inte kan klara problemen? Det förhåller sig inte så, Bo Södersten. Det finns en internationell ekonomi, som påverkar den svenska ekonomin lika väl som andra utlandsberoende länders.

Herr talman! Jag skall återvända till några punkter i den konkreta fråga som vi har att diskutera, nämligen sparandet. Då finns det anledning att fundera över hur det skall bli 1983. Nu har vi ju en socialdemokratisk regering, så då måste det väl bli en alldeles fantastisk utveckling av sparandet det året. Bo Södersten hävdar ju att sparandet var så dåligt 1982. Jag har sagt att det inte var bra, men jag har också sagt att vi 1980 hade en betydligt högre sparkvot än vad vi hade under 1970-talet, om vi jämför med snittet under dessa år.

Jag skulle gärna vilja fråga: Kommer det nu under 1983 att ske en så kraftig ökning av sparandet som Bo Södersten talade om när han försökte göra en beskrivning av alla de förbättringar som vi skall få uppleva i och med att det har blivit en socialdemokratisk regering? Mitt tips är att det på grund av den kraftigaste reallönesänkningen som Sverige har upplevt kommer att bli ännu svårare för hushållen att spara och att det tvärtom kommer att bli en kanske 20- eller 30-procentig försämring av sparkvoten.

Till sist vill jag bara påpeka att våra skattesparfonder av olika slag har lyckats. Vi har tidigare nämnt vilka tal som har dragits in i nysparandet. Men Bo Södersten säger att detta inte påverkar soliditeten i företagen. Det är klart att en mycket större nyemission i ett företag leder till en bättre soliditet, ett mycket större eget kapital som bas för den fortsatta verksamheten.

Anf. 117 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Talman Ingemund Bengtsson efterlyste för ett par dagar sedan en livligare debatt här i kammaren. När det plötsligt var litet liv här

blev vi, till vår stora häpnad, avbrutna tio minuter i sex, trots att vi då hade tänkt oss ganska korta inlägg. Jag vet inte om detta berodde på att talmannen ansåg att det var för litet substans i inläggen och att vi borde använda den en och en halv timme långa pausen till att läsa på. Jag har i alla fall inte gjort det, utan jag har läst dagens tidningar.

När jag före middagspausen begärde ordet för en replik till Bo Södersten var anledningen att han kom tillbaka till det älskade ämnet budgetunderskott och hävdade att underskottet år 1976 var nästan obefintligt medan det när den senaste borgerliga regeringen 1982 lämnade regeringsmakten var uppe i 76 miljarder. Det är alldeles riktigt, men till detta brukar vi, som Bo Södersten mycket väl vet, tillägga att socialdemokraterna trots detta varje budgetår krävde mer utgifter än vad de borgerliga regeringarna lade fram förslag om. Rimligtvis borde då underskottet ha ökat ännu mer om ni hade fått bestämma.

Jag vill bara upplysningsvis nämna att budgetunderskottet när Gösta Bohman lämnade ekonomiministerposten uppgick till ca 41 miljarder. Jag kom att tänka på detta eftersom den utgiftsökning som vi nu kan konstatera i den socialdemokratiska budgeten för 1983/84 rör sig om ca 43 miljarder. Vad det kommer att leda till i budgetunderskottsökning får vi se när det budgetåret är slut.

Jag instämmer gärna i Rolf Wirténs uttalande att det är mycket dystert att Bo Södersten hänger sig åt en sådan demagogisk framställning. Det är alldeles riktigt att man får det intrycket att nu, när socialdemokraterna har fått makten, har himmelriket kommit till Sverige. Uppenbarligen sitter Bo Södersten inne med himmelrikets nycklar. Men rollen som Sankte Per klär ingalunda Bo Södersten, utan han gör rollen som nationalekonom mycket bättre. Bo Södersten vet mycket väl att man inte kan driva så ensidiga resonemang som han här gör. Bo Södersten vet också att det inte finns några möjligheter i världen att gå in i en penetrerande diskussion. Dessutom var det möjligheterna att öka det personliga sparandet som vi diskuterade.

Riksgäldsdirektören säger mycket riktigt att vi måste öka hushållssparandet med 10–15 miljarder under detta kalenderår. Och hur skall vi göra det? Jo, naturligtvis genom att uppmuntra och locka fram det och få en så bred uppslutning som möjligt. Men vi är rädda för att de åtgärder som socialdemokraterna planerar i stället är att försöka tvinga fram ett sparande. Det går dock inte att tvinga fram ett nettosparande, men väl kanske ett bruttosparande. Nettosparande kan man bara få fram genom en positiv inställning och genom att locka spararna med att de skall få någon belöning för att de avstår från att konsumera.

Anf. 118 ROLF RÄMGÅRD (c):

Herr talman! Bo Södersten har en viss teknik i debatten. I sitt anförande gav han och i sin första replikomgång återkom han till den historiska beskrivningen av hur bl. a. hushållens sparande har uppstått. Vi kan träta om det aldrig så lång tid, men faktum kvarstår att vi f. n. har en sparkvot på

Onsdagen den
23 mars 1983

*Lönsparande,
m. m.*

1,1 %, vilket i historiska perspektiv är mycket lågt – sparandet har aldrig varit så lågt.

Sett från den utgångspunkten gäller det att ta sig an detta problem och verkligen försöka få fram ett sparande i det svenska samhället som vi klarar i den ekonomiska situation vi befinner oss i och som vi klarar med förutsättningen att behålla den standard vi har vant oss vid. Det är en fundamental förutsättning inför 1980-talet. Sedan kan vi träta om allt som har varit och om hur detta har uppkommit.

I det korta perspektivet är naturligtvis denna låga sparkvot en följd av den senaste kraftiga devalveringen och momshöjningen, därför att folk har köpt kapitalvaror osv. Men det är egentligen ointressant, för nu gäller det att gripa sig an sparandet. Ni socialdemokrater i finansutskottet har haft en vana att vilja räcka ut händerna. Varför inte räcka ut dessa händer nu, till ett så viktigt grepp som när det gäller att spara, så att vi kommer fram till en gemensam lösning för hushållssparandet, både för de enskilda människorna och för de större kollektiven. Det är en viktig fråga som vi står inför.

Därför har vi föreslagit att man tillsätter en parlamentarisk kommitté som tar sig an detta problem, så att vi får ett långsiktigt sparande, inte bara över en mandatperiod. Det håller inte inför 1980-talet.

Vi tycker att det förslag som vi har fört fram i centermotionen och som reservationen bygger på, dvs. att radikalt försöka stimulera sparandet i det svenska samhället, är en viktig del som vi måste gripa oss an.

En fråga till Bo Södersten är då: Kommer den kommitté i finansdepartementet som sysslar med förslagen om ett sparande att införa ett tvångssparande? Tvångssparande är ju en tanke som har dykt upp i debatten, och den måste komma någonstans ifrån. Ett kollektivt tvångssparande skulle vara detsamma som att höja skattetrycket, även om man kallar det för något annat. Men skattetrycket bör inte öka – det har vi varit överens om i den debatt som vi har fört tidigare – eftersom det redan är för högt.

Vad som behövs i första hand är ett sätt att gynna småspararna, helt enkelt därför att de flesta hushåll är småsparare. Om ett stort antal av dessa ökar sitt sparande får det stor betydelse för landet. Närmast till hands är att höja det s. k. sparavdraget. Där behöver man inte laborera med några räntehöjningar, som dessutom mest skulle gynna dem som sparar stora belopp, vilket Bo Södersten tidigare sade var centerns förslag. Men det gynnar småspararna att få ett reellt sparande genom en radikal förändring i stimulansen.

Riksgäldskontoret står inför en gigantisk uppgift de närmaste åren. Det gäller att öka upplåningen från hushållen med tiotals miljarder kronor. Därför är det viktigt att den nya sparutredningen kommer med konstruktiva förslag. Vi menar att denna utredning bör ha en parlamentarisk förankring, så att vi kan få en politisk enighet om detta.

Anf. 119 BO SÖDERSTEN (s):

Herr talman! Rolf Wirtén vill inte gärna tala om det förflutna, och han beskyller mig för att vara demagog. Låt oss då se på några enkla grundläggande fakta. Låt oss ta det stora aggregatet bruttonationalproduk-

ten och se hur den utvecklats här hemma under den borgerliga tiden och hur den har utvecklats utomlands.

Hos oss ökade bruttonationalprodukten under sex år med 4 % – mindre än vad den gjorde på ett år under 1960-talet. Utvecklingen i OECD-länderna var betydligt bättre. Där steg bruttonationalprodukten med i genomsnitt 2,5–3 %, dvs. under samma period med ungefär 18–20 %. Hade vi haft samma utveckling i Sverige som i genomsnitt i industriländerna, hade vi i fjol haft 60 miljarder kronor mer att röra oss med här hemma än vad vi i själva verket har haft. Det är klart att det hade gett oss förutsättningar att lösa våra problem på ett helt annat sätt än vad vi nu har.

Rolf Wirtén försöker påstå att industriproduktionen föll utomlands på samma sätt som den föll här hemma. Det är återigen fel. Genomsnittligt i OECD-länderna steg industriproduktionen med 30 % under dessa sex år, under det att den legat ungefär konstant här hemma. Det är det som gör att vi befinner oss i ett så dåligt läge.

Jag har naturligtvis ingalunda påstått att vi genom höstens devalvering har kommit över i något himmelrike, men jag har sagt att många tecken tyder på att vi är på rätt väg, att vi äntligen börjar att få Sverige på rätt köl igen.

Det är möjligt att sparkvoten inte går upp i år. Men det är i så fall ganska enkelt att förklara. Vi vet att vi har fallande reallöner, och med fallande reallöner kan vi inte vänta oss en kraftigt stigande sparkvot. Men sparkvoten är inte det enda här i världen. Under vårt restaureringsarbete måste vi under en övergående period tyvärr acceptera en ganska dålig reallöneutveckling. Vad jag däremot påstod var att soliditeten ute i företagen kommer att öka, därför att deras vinster går upp kraftigt. Vi vet att man ute i näringslivet får en vinstökning som konjunkturinstitutet tidigare i höstas beräknade till i storleksordningen drygt 10 miljarder kronor. Den kommer sannolikt att bli ännu högre. Det kommer naturligtvis att leda till att företagssparandet blir bättre.

Hugo Hegeland säger att budgetunderskottet är ett problem men att underskottet snarast var socialdemokratins fel. Det där är väl ändå något ytterst märkligt. Det kan väl inte vara oppositionens fel, om regeringen misslyckas med sin politik? En enda sak hoppas jag verkligen: att den socialdemokratiska regeringen aldrig någonsin skall förfalla till att säga att om det går mindre bra, så är det oppositionens fel. Sådant tal borde vi väl ändå slippa att höra!

Sedan säger Rolf Rämgård att sparkvoten är för låg. Ja, det är sant. Jag talade ju om att den sjönk, men det är i allt väsentligt återigen en följd av utvecklingen under de senaste sex åren. Det är klart att vi måste få upp sparkvoten. Vi är delvis på rätt väg, men det kommer att ta tid. Jag har både i mitt inledningsanförande och i en replik sagt att centerns sparförslag är fullständigt ogenomtänkt. Skulle ni verkligen lyckas att se till att 10 % av inkomsterna sparades, vad skulle då en skattereduktion kosta? Jo, den skulle innebära en fullständig dränering på kort sikt av statsinkomsterna, därför att den skulle kosta staten 20 miljarder och starkt försämra det budgetunderskott vi redan har. Förslaget är verkligen totalt ogenomtänkt.

Nr 106

Onsdagen den
23 mars 1983

---

*Lönsparande,
m. m.*

Vi har talat en del om allmän ekonomisk politik, men i reservationen föreligger två konkreta förslag. Det första förslaget är ett krav på en parlamentarisk kommission. Vi avvisar det förslaget, därför att vi menar att det inte fyller något vettigt ändamål. Vi har redan en kommission, som inom en dryg månad kommer att lägga fram ett förslag.

Men om ni nu har så många bra idéer på lager, vad använde ni då egentligen de sex regeringsåren till? Det är klart att det kan vara skönt att ha hamnat i opposition, men tankeverksamheten kan väl inte ha stått helt stilla i sex år och plötsligt ha börjat gå upp i högar efter september månad?

Till slut. Ert konkreta förslag om en 50-procentig skattereduktion för sparande är fullständigt orealistiskt. Om er åtgärd lyckades, skulle det om något helt förstöra möjligheterna och dränera statens utgifter och skulle på 3-4 års sikt leda till att budgetunderskottet blev mycket större än nu. Ett bättre förslag får ni nog komma med så småningom.

Anf. 120 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Tyvärr hör Bo Södersten väldigt dåligt upp, eftersom jag aldrig har sagt att det var socialdemokraternas fel att budgetunderskottet steg under de borgerliga regeringarna. Jag har inte försökt bortförklara budgetunderskottet. Jag sade att socialdemokraterna, år efter år när detta budgetunderskott steg, yrkade på större utgifter än de borgerliga regeringarna gjorde.

Om vi hade haft en högre tillväxt sedan 1976, hade vi givetvis i dag haft 60 miljarder kronor mer att spendera. Men varken Bo Södersten eller någon annan kan visa att så varit fallet, om vi i stället haft en socialdemokratisk regering. Det är fullständigt meningslöst att tala om hur mycket vi har förlorat jämfört med om vi hade haft en 3-4-procentig stegringstakt.

För Bo Södersten kan jag nämna att den svenska nationalproduktens ökningstakt redan sedan 1965 låg lägre än OECD-genomsnittet. I och för sig är det alltså ingen nyhet att vi låg under genomsnittet även åren 1976-1981.

Än en gång visar Bo Södersten prov på att han inte vill diskutera i sak. Han undrar om tankeverksamheten stod stilla inom de borgerliga regeringarna i sex år, medan vi nu har hittat på så många förslag. Här får vi också höra att socialdemokraterna tydligen har ännu flera förslag när det gäller att främja sparandet. Det finns ingenting annat att göra än att avvakta dessa utmärkta förslag, som kommer att främja ett ökat hushållssparande, vilket vi alla vill se. Jag ser med stor spänning fram emot att dessa förslag till ökat hushållssparande presenteras av den socialdemokratiska regeringen.

Anf. 121 ROLF RÄMGÅRD (c):

Herr talman! Bo Södersten överdriver farhågorna beträffande det förslag som centern har framlagt i sin partimotion om en 50-procentig skattereduktion. I och för sig är denna 50-procentiga skattereduktion inget heligt tal. Vad vi har fört fram är att det måste finnas en radikal stimulans för sparandet, så att man får ett reallt sparande. Det är ju detta som har saknats. Vi menar att

en kommitté skulle ta sig an denna fråga och försöka få fram de reella förutsättningarna för sparstimulanser.

Även Sparbanksföreningen har fört fram liknande förslag. Inte heller de är orealistiska. Sparbanksföreningen har sett hur småsparandet har minskat i detta land.

Bo Södersten för en ensidig debatt om tekniken för skattereduktionen. Man måste se den i förhållande till vår upplåning utomlands, som jag var inne på tidigare. Kan vi genom att vi får mer kapital inom landet minska statens upplåning utomlands i förhållande till den inhemska upplåningen, sparar vi ju räntor för det svenska samhället som inte är oväsentliga. I det avseendet får man lov att tänka sig för, när man diskuterar sparandet i dess helhet. Man kan inte ensidigt se bara till skattereduktionen, vilket Bo Södersten vill göra gällande. Man måste se till att man får ett ökat kapitaltillflöde i det svenska sparandet, vilket möjliggör en större upplåning inom landet. Det är tekniken för detta sparande.

Anf. 122 BO SÖDERSTEN (s):

Herr talman! Hugo Hegeland försöker påstå att Sverige skulle ha haft ett större budgetunderskott med en socialdemokratisk politik. Det är en ren och skir mytbild. Budgetunderskotten är en funktion av den totala ekonomiska politiken. Ni kan vara övertygade om att vi socialdemokrater inte skulle ha fört den typ av politik som den borgerliga regeringen förde och som har lett till landets jättestora budgetunderskott.

Jag tror också att vi alla kommer att få uppleva att den socialdemokratiska regeringens nya ekonomiska politik leder till att den ekonomiska utvecklingen i landet under de kommande åren blir betydligt bättre än den vi haft under de sex borgerliga åren.

Rolf Rämgård påstår att jag ser ensidigt på sparreduktionen. Men allt jag har gjort är att analysera huvudpunkten i förslaget, och förslaget är alldeles ogenomtänkt. Analyserar man ett ogenomtänkt förslag, då finner man också oftast att resultatet blir härresande.

Rolf Rämgård tog också upp vad jag vill kalla för småsaker och menade att ett något större sparande skulle kunna leda till att den totala räntenivån sjönk. Den effekten, om den ens kom fram, vilket knappast är troligt, skulle vara fullständigt försumbar i förhållande till kostnaderna för de ursprungliga skattereduktionerna.

Nej, det här är och förblir ett förslag. Rolf Rämgård, som det är bäst att vi kastar i papperskorgen – ju förr dess bättre.

Överläggningen var härmed avslutad.

Finansutskottets betänkande 29

Punkt 1

Mom. 1 (samlad anvisning av medel till H.M. Konungen)

Utskottets hemställan bifölls med 269 röster mot 19 för reservationen av Carl-Henrik Hermansson i motsvarande del. 21 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2 (anslag till H.M. Konungens och det kungl. husets hovhållning)

I kontrapositionsvoteringen biträdde motion 532 av Axel Andersson m. fl. med 76 röster mot 18 för reservationen av Carl-Henrik Hermansson i motsvarande del. 217 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen bifölls utskottets hemställan med 232 röster mot 76 för motion 532 av Axel Andersson m. fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Punkterna 2 och 3

Utskottets hemställan bifölls.

Finansutskottets betänkande 31

Punkt 9

Mom. 1 (hushållens sparande)

Utskottets hemställan bifölls med 170 röster mot 141 för reservationen av Rolf Wirtén m. fl.

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölls.

17 § Utbyggnad av vattenkraft

Föredrogs civilutskottets betänkande 1982/83:11 om utbyggnad av vattenkraft.

Anf. 123 KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Vi har från folkpartiet i motion 1099 upprepat vårt krav: Ge lagstadgat skydd till våra fyra orörda huvudälvar!

Det finns en del grundläggande fakta som inte kan upprepas nog ofta:

En utbyggd älv kan aldrig återställas.

Vattenkraftsutbyggnaden skadar såväl natur som växt- och djurliv.

Vattenkraftsutbyggnaden skadar fisket.

Vattenkraftsutbyggnaden skadar rennaringen.

Vattenkraftsutbyggnaden skadar kulturminnesvärden.

Låt oss sedan ett ögonblick, med dessa fakta i minnet, dröja vid just våra fyra outbyggda huvudälvar. Gemensamt för alla de fyra orörda huvudälvarna i Norrland är att det finns förhållandevis få sjöar längs deras sträckning. Därför blir extra stora ytor överdämda vid en kraftutbyggnad.

Jag vill nämna följande som exempel:

Kalix älv är i dag en 40 mil fritt strömmande älv. En utbyggnad av hela älven med elva kraftverk skulle innebära:

att 15 mil av älvfåran torrläggas,

att 9 mil älvsträckor överdäms,

att 220 m² skogs-, jordbruks- och renbetesmark dränks,

att allt strömfiske går förlorat, liksom all reproduktion av fisk och att landets värdefullaste reproduktionsområde för lax förstörs,

att ca 300 varaktiga arbetstillfällen i jord- och skogsbruk, renskötsel och turism går förlorade samt

att Laevas och Norrkaitums samebyar inte kan överleva – ingreppen här uppe skulle få mångdubbelt större konsekvenser för rennäringen än någon annan kraftutbyggnad vi har haft i Sverige.

Herr talman! Folkpartiets uppfattning är entydig. Älvutbyggnadsepoken är slut. De enda utbyggnader som får medges är ombyggnader och effektiviseringar i redan utbyggda älvar och ett fåtal nya projekt som kan accepteras från naturvårdssynpunkt.

Det är i det sammanhanget man också skall se vårt yrkande att riksdagen skall uttala att 66 TWh är det slutliga riktvärdet för den svenska vattenkraftproduktionen. I och med att det inte går att nå högre utan att göra stora ingrepp skall ytterligare vattenkraftsutbyggnad utöver den produktionsnivå på 66 TWh som riksdagen tidigare uttalat sig för inte ske.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1, 3, 4 och 7 vid civilutskottets betänkande 1982/83:11.

Anf. 124 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Såsom vi anför i motiven till vår motion – vpk-motionen 1110 – kan man på sikt åstadkomma ett årligt eltillskott på 66 TWh. Det kan uppnås utan att de fyra huvudälvarna exploateras.

Nu har det som bekant lagts fram förslag om projektering för olika grader av utbyggnad av Kalix älv. Våren 1982 lade ansvariga socialdemokrater fram en utvecklingsplan för Norrbotten. I den utvecklingsplanen finns just de här utbyggnadsprojekten med.

Detta förhållande i förening med att vattenkraftberedningens direktiv från november 1982 inte utesluter en utbyggnad av undantagna älvar och älvsträckor inger allvarliga farhågor – farhågor för att kortsiktiga intressen skulle kunna leda fram till att oersättliga och omistliga värden upppoffras.

Det är, herr talman, mot den bakgrunden som vi från vpk menar att riksdagen klart och tydligt borde deklarerat sin avsikt att inte tillåta en utbyggnad av de fyra huvudälvarna. Det skulle riksdagen kunna göra genom att biträda den reservation vi har på den punkten.

I ett av motionsförslagen har vi återigen tagit upp frågan om en utredning av bevarandevärdena i de större vattendragen i södra Sverige. Det kravet har, när vi tidigare tagit upp det, inte mött någon saklig invändning. Det borde enligt min mening närmast vara genant för utskottet att nu återkomma med ett avslag som avser den här motionen – fortfarande utan att man har anfört några egentliga sakskäl. Det borde ligga mycket nära till hands att nu

Onsdagen den
23 mars 1983

---

*Utbyggnad av
vattenkraft*

instämna i det här kravet och ge den utredning som finns – vattenkraftberedningen – i uppdrag att utreda frågan om bevarandevärden.

Det har tidigare bedömts som värdefullt att göra en sådan här utredning. I civilutskottets betänkande 1981/82:33 sades klart ut att man bedömer det som värdefullt att få en sådan utredning till stånd. Det skulle inte heller kräva några större resurser, och det skulle såvitt jag förstår t. o. m. kunna göras mycket lätt i anslutning till det arbete som pågår i vattenkraftberedningen.

Frågan om utredningsbehovet har dock hänskjutits till regeringen. Men regeringens hittillsvarande passivitet i frågan borde leda till att man nu gör ett tillkännagivande och påkallar en sådan utredning som vi föreslagit.

Utskottsbetänkandet visar att majoriteten i utskottet haft uppenbara svårigheter att i de här frågorna formulera en principståndpunkt som logiskt hänger ihop. Först har man i avsnittet 3.6.1 gjort den allmänna deklarationen att riksdagen inte bör ändra på riktlinjerna förrän vattenkraftsberedningen är klar och riksdagen får ta ställning till ett eventuellt förslag till en plan för vattenkraftsutbyggnaden. Den inställningen är begriplig när det gäller ändringar som tillåter utbyggnad i nu undantagna delar. Det går ju inte att backa tillbaka och undanröja skador av en gjord utbyggnad.

Mot den här bakgrunden har reservation nr 8 – låt mig kalla den motiveringsreservationen – kommit till. Är det någon reservation som skulle kunna få stöd av många oavsett inställning i grundfrågorna så är det den – det som utskottet i det här sammanhanget anför är helt ologiskt.

Att den här frågan inte är oväsentlig blir mycket klart belyst när utskottet sedan i avsnitt 3.6.2 går över till att behandla Strängsforsen. Björn Samuelson kommer att närmare uppehålla sig vid frågan om att stoppa en utbyggnad av Strängsforsen och det s. k. Kymmenprojektet, dvs. att försöka åstadkomma att planerna på Kymmens kraftverk inte påbörjas och fullföljs.

Men här har utskottet tydligen insett att attityden är rätt bräckligt underbyggd. Man konstaterar att regeringen av tekniska utredningsskäl inte skall fatta beslut om den inneliggande ansökan beträffande Strängsforsen förrän tidigast hösten 1983 och att beredningens arbete då bör vara slutfört.

Herr talman! Även om man tror på majoriteten och antar att den har förankrat sin uppfattning hos regeringen löser detta inte problemet fram till den dag som är viktig, dvs. den dag då riksdagen – låt vara som ett led i en plan – undantar Strängsforsen från utbyggnad. Fram till den dagen ligger enligt majoriteten beslutet om Strängsforsen i regeringens händer. Har den nu en gång sagt att den skall vänta på remissynpunkter på en något ändrad ansökan, så måste det ju å ena sidan innebära att man inte bestämt sig för att vägra utbyggnad. Man kan å andra sidan knappast tänka sig att regeringen skulle genomföra den här remissomgången endast för att få tiden att gå och sålunda ge sken av en handläggning som i praktiken inte sker.

Mot den här bakgrunden bör det också vara förståeligt att vi i reservation 9 måste gå på linjen att det är riksdagen som skall undanta Strängsforsen nu

och inte lämna frågan öppen för ett regeringens senare beslut med visst innehåll.

Låt mig, herr talman, säga att jag visserligen tror på Magnus Perssons och andra socialdemokraters ärliga uppsåt när de säger att Strängsforsen inte skall byggas ut, men jag litar inte på att det blir så förrän vi har ett klart nej från riksdagen. Det är ju inte heller lätt för regeringen att säga att den inte skall tillåta en utbyggnad. Tänker regeringen säga nej, kan den göra det nu. Skjuter man upp frågan och säger att avslaget kommer senare, skulle det uppfattas som att man drog i gång det avsedda remissförfarandet, fastän man i sak har bestämt sig utan remissbehandling.

Jag menar alltså att socialdemokraternas resonemang inte går ihop. Det är i allra högsta grad ologiskt och skulle kunna leda till en befogad kritik för att regeringen tillgriper en låtsasadministration, något som knappast är till gagn för regeringen.

En annan sak är att det kan vara politiskt svårt att förklara en utbyggnad tillåtlig i ett läge där statsministern har gjort så klara uttalanden som han gjort före valet, men det ger inte en sådan säkerhet som kan skapas endast genom ett bifall till reservationen 9.

Herr talman! Riktlinjerna för vattenkraftens utbyggnad har varit föremål för många diskussioner här i kammaren, senast i höstas, och jag skall därför inte nu ta upp mer av kammarledamöternas tid genom att upprepa de krav och argument som vi har i det här sammanhanget. Jag nöjer mig nu med att yrka bifall till vpk-reservationerna vid utskottsbetänkandet.

Anf. 125 KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! Jag kan instämma i det sista som Tore Claeson sade, dvs. att vi nyligen har diskuterat vattenkraftsfrågorna och att det därför inte finns anledning till någon ny stor och mer ingående diskussion.

Det som vi har behandlat i betänkandet skulle kunna delas in i fyra sorters yrkanden. Den första sorten, som fått sitt utflöde i reservationerna 1, 2, 3, 4 och 8, innebär egentligen att man vill att riksdagen skall bekräfta beslut som redan tidigare har fattats. Vi har inte funnit någon som helst anledning att göra det, utan konstaterar bara att vi står för det som redan har beslutats i form av riktlinjer och lagstiftning.

Det andra slaget av yrkanden syftar till att vi skulle skapa ett nytt Sölvbackaproblem genom att försöka återköpa de rättigheter som regeringen har givit kraftverksföretagen i Kymmen i Värmland. Också den frågan har varit uppe till behandling i riksdagen många gånger, och riksdagsmajoritetens ställningstagande har varit att detta är ett regeringsärende. Man har alltså inte velat ändra gränsdragningen för vilka ärenden som regeringen har rätt att pröva i samband med vattenkraftsutbyggnad.

Vi har nu med en ganska ordentlig majoritet kunnat slå fast att det inte skall kunna göras några förändringar i fallet Kymmen, och det tycker jag är en tillnyktring. Vi har fattat ett Sölvbackabeslut här i kammaren, och jag tror att både de socialdemokrater och de moderater som medverkade i detta inser att det räcker med ett sådant beslut. Vi har därför en tillfredsställande

majoritet för att det inte denna gång skall göras några ingrepp i beslutsgången.

En tredje typ av förslag gäller frågan om utbyggnad eller ej. Där finns motioner om att Strängforsen skulle undantas från utbyggnad och även motioner om påbörjande av utbyggnad av Västerdalälven. En ganska självklar ståndpunkt från majoritetens sida är att, eftersom vi sagt att vi inte nu tänker ändra på de riktlinjer som gäller, måste slutsatsen bli att vi inte heller ställer oss bakom förslag om ändring av riktlinjerna, i syfte att undanta Strängforsen, utan menar att detta utbyggnadsprojekt är ett av dem som kan prövas av regeringen.

Lika självklart säger vi att vi inte heller skall ta ifrån Västerdalälven det skydd som den i dag har. Den hör ju till dem som enligt riksdagsbeslutet är skyddade från utbyggnad.

För att få till stånd en ytterligare diskussion om var de resterande terrawattimmarna från vattenkraft skall hämtas har det tillsatts en särskild beredning för vattenkraftsutbyggnaden. Det är naturligt att vi avvaktar det resultat som den kan komma fram till, i all synnerhet som dess arbete skall bedrivas med stor skyndsamhet.

Den fjärde typen av frågor är den som vpk har tagit upp, om bevarandevärdena och därmed naturligtvis också möjligheten att ta till vara vattenkraft i de mindre vattendragen i södra Sverige. Det är en riktig beskrivning som Tore Claeson gör, när han säger att utskottet har funnit att det i och för sig är berättigat att ta till vara den kraftresursen, men vi har inte funnit det tillräckligt angeläget att ge regeringen ett direkt uppdrag, vare sig tidigare regeringar eller de nuvarande, att sätta i gång arbetet med detta.

Låt mig göra den kommentaren att det knappast är möjligt för vattenkraftsberedningen att ta på sig den arbetsuppgift som Tore Claeson föreslår att beredningen skulle få, eftersom beredningen ju har så kort tid på sig att arbeta. Däremot tror jag att vi kan återkomma till den diskussionen efter det att vattenkraftsberedningens förslag är framlagt. Då kan vi se vilka bevarandeåtgärder som bör vidtas i södra Sverige.

Jag vill sedan göra ytterligare en kommentar till Kerstin Ekmans anförande. Ge älvarna ett lagstadgat skydd, sade hon. Ja, men det är ju precis vad de har! Den frågan utredde vi ordentligt i den diskussion som vi hade den 8 december i fjol. De är skyddade både genom de riktlinjer som vi har beslutat om och som regeringen rättar sig efter och genom den lagstiftning som ganska snart kommer att beslutas i kammaren, när skyddet förs in också i vattenlagstiftningen.

Kerstin Ekman sade vidare att folkpartiets ställningstagande är entydigt: Älvtbyggnaden är slut. I så fall får folkpartiet ställa andra yrkanden i kammaren. Ni har inte opponerat er mot att vi bygger ut vattenkraften upp till de 66 TWh som ingår i energibalansen. Man kan diskutera hur mycket som saknas, men någonting mellan två och tre TWh återstår.

Skall det vara något innehåll i folkpartiets käckä paroll med ett entydigt "Älvtbyggnaden är slut", får ni som sagt ställa andra yrkanden. Ni får då plocka in ytterligare ett antal områden bland dem som är skyddade från

utbyggnad och dessutom se till att vi minskar vattenkraftens roll i energipolitiken. Annars går yrkandena inte ihop för er.

Med detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 126 TORE CLAESON (vpk) replik:

Herr talman! Jag skall uppehålla mig bara vid två saker av dem som Kjell Mattsson tog upp, delvis i polemik mot innehållet i vpk-förslagen och reservationerna.

Låt mig då börja med utredningen om vattenkraften i de södra älvarna. Enligt min uppfattning bestyrkte Kjell Mattssons inlägg bara ytterligare riktigheten i att man nu bör göra ett tillkännagivande i den riktning som vi föreslår i motionen. Jag tror inte att vattenkraftsberedningen skulle uppfatta det som omöjligt att göra en sådan utredning jämsides med det arbete som pågår. I jordbruksdepartementet finns redan visst material, och man har påbörjat vissa undersökningar som, såvitt jag har blivit rätt underrättad, ganska lätt skulle kunna följas upp.

Jag vidhåller alltså att det är minst sagt svagt av utskottet att i det här sammanhanget inte kunna tillstyrka ett sådant yrkande som vi har framställt, så mycket mer som Kjell Mattsson här medger att det skulle man mycket väl kunna tänka sig att göra något senare. Vi behöver inte alls skjuta på det. Det går alldeles utomordentligt att ta ett beslut i enlighet med vår reservation. Det kommer inte att leda till några som helst komplikationer på det ena eller andra sättet. Däremot kan det leda till att vi får en ordentlig utredning och därmed en ordentlig bedömningsgrund då det gäller de här vattendragen.

Låt mig sedan bara säga att då vi nu i vårt reservationsyrkande begär en klar och otvetydig deklaration att man inte skall tillåta en utbyggnad av de fyra huvudälvarna, är det därför att vi betraktar det som betydelsefullt, angeläget och nödvändigt för undvikande av ytterligare diskussioner. Jag anförde det också i mitt första inlägg och hänvisade till de diskussioner som pågår beträffande utbyggnad av Kalix älv. Det uppfattas nog av rätt många människor i det här landet som bra, om riksdagen gör ett sådant uttalande i det här sammanhanget.

Anf. 127 KERSTIN EKMAN (fp) replik:

Herr talman! Kjell Mattssons betygsättning beträffande om vårt ställningstagande är käckt eller inte får stå för Kjell Mattsson själv. Jag sade, när jag talade om att älvutbyggnadsepoken är slut, också att det enda som får medges är ombyggnader och effektiviseringar i redan utbyggda älvar och ett fåtal nya projekt som kan accepteras från naturvårdssynpunkt. Vi anser alltså att det är möjligt att nå upp till den avsedda nivån.

Jag sade också i mitt inledningsanförande att vi upprepar vårt tidigare krav. Det är tråkigt att höra en centerpartist som Kjell Mattsson nu försvara utskottet i den här frågan. Det var ju folkpartiet och centern som i regeringen lade fram propositionen om det lagstadgade skyddet. Centern insåg då att

man borde ha skyddet. Nu talar man emot förslaget och säger att skyddet kommer. Men ta det nu då, när vi har ett förslag!

Vattenlagen är först och främst inte tagen än. Visst innebär den ett skydd för älvarna, om och när den blir tagen, men det starkaste skyddet är ändå ett lagstadgat skydd, vilket vi har yrkat på från folkpartiet.

Tyvärr, Kjell Mattsson, kan man inte slå sig till ro i frågan. Ett faktum är att diskussion pågår och att enskilda kraftbolag projekterar utbyggnad av undantagna älvar. Det är bevis nog för att vi behöver ett lagstadgat skydd och behöver det nu.

Anf. 128 KJELL MATTSSON (c) replik:

Herr talman! Det arbete som vattenkraftsberedningen skall göra är ett mycket preciserat uppdrag, nämligen att försöka lägga fram en plan för på vilket sätt man rent praktiskt skall uppnå det som riksdagen har sagt om vattenkraftens roll i vår energiförsörjning. Andra mera långsiktiga frågor är alltså inte beredningens uppgift, och det är därför den har så kort arbetstid som till halvårsskiftet. Men visst kan det – precis som civilutskottet tidigare har sagt – vara intressant att därefter se på vad södra Sverige har för bevarandevärden och andra värden i vattenkraftshänseende.

Så till frågan om lagreglering eller inte. Jag tycker att har riksdagen beslutat om riktlinjer och undantagit ett visst antal älvar, så gäller det beslutet. Det blir inte starkare, om riksdagen sedan skulle upprepa att man fortfarande står för de beslut man har fattat; det tjänar ju ingenting till.

Dessutom har riksdagen gått vidare när det gäller skyddet av älvarna genom att göra kopplingen mellan vattenlagstiftningen och den fysiska riksplaneringens riktlinjer. När det gäller just älvarna behövs det alltså ingen som helst ytterligare lagreglering för att ha ett alldeles säkert skydd. Dessutom vill jag konstatera att folkpartiets företrädare i civilutskottet har anslutit sig till denna bedömning när vi har yttrat oss till jordbruksutskottet över förslaget till vattenlag. Det är alltså helt klart på det området.

Jag tycker det är litet märkligt att vi här i kammaren nu ånyo diskuterar en lagrådsremiss som är återkallad, när vi samtidigt får viss information om hur arbetet fortskrider med de ytterligare frågor som vi bevisligen inte var klara med när center- och folkpartiregeringen avgick. Då är det ju litet konstigt att här i kammaren säga att vi skall ta ett återkallat och icke fullständigt förslag som underlag för lagreglering.

Anf. 129 TORE CLAESON (vpk) replik:

Herr talman! Det finns två saker som gör det angeläget att riksdagen ger en mening till känna beträffande den fortsatta vattenkraftsutbyggnaden då det gäller de fyra huvudälvarna. De två sakerna är dels vattenkraftsberedningens direktiv från november 1982, som inte utesluter en utbyggnad av undantagna älvar och älvsträckor, dels de konkreta förslag från representanter för regeringspartiet som finns gällande utbyggnad av Kalix älv. Det vore därför angeläget att få ett klart ställningstagande i detta sammanhang.

Sedan får jag en gång till beröra utredningen av de södra vattendragen. Vi

har i vår reservation inte ensidigt bitit oss fast vid att vattenkraftsberedningen skall göra denna utredning, utan vi har sagt dels att en sådan utredning inte skulle kräva några större resurser, dels att den t. o. m. skulle kunna göras i anslutning till vattenkraftsberedningens arbete. Vi är alltså inte låsta vid det. Vi har inte heller låst oss i reservationen.

Huvudsaken är att man inte ytterligare en gång skjuter på frågan om att få ett riktigt underlag, utan att man nu tar ställning och beslutar sig för att beställa en sådan utredning.

Anf. 130 KERSTIN EKMAN (fp) replik:

Herr talman! Faktum kvarstår i alla fall, Kjell Mattsson: det finns en osäkerhet bland kraftbolagen, man projekterar för utbyggnad, och debatten skapar förväntningar. Det är alltså hög tid att få klart utsagt att vi inte skall bygga ut någon av våra fyra huvudälvar.

Anf. 131 MARGARETA GARD (m):

Herr talman! Vattenkraftens stora betydelse för den industriella utvecklingen i vårt land glöms så ofta bort i debatten. I stället fokuseras miljöfrågorna runt utbyggnader, och alltför ofta saknas en realistisk uppfattning om nödvändigheten av en stabil och långsiktig energiförsörjning. Det är en lättvunnen popularitet att gå ut med ett budskap om förbud mot all vattenkraftsutbyggnad och samtidigt säga nej till kärnkraften. Detta vittnar endast om oansvarighet och ointresse för landets framtida industriella utveckling.

Jag har med intresse följt Kerstin Ekmans anförande här i kväll, och jag har läst folkpartiets motion om vattenkraften. I motionen pekar de på riksdagens beslut att avveckla kärnkraften och säger att den får ersättas med annan produktion. Med vad, Kerstin Ekman? Det säger ni inte ett ord om i er motion. Det rör sig faktiskt om 40 TWh. Det är mycket elkraft som skall ersättas.

När vi behandlade frågan i utskottet var inte folkpartiet närvarande. Därför tycker jag att det kan vara av intresse att Kerstin Ekman här i kväll talar om hur vi skall ersätta den kärnkraft som hon talar om. Jag tycker faktiskt att man på ett lättvindigt sätt försöker smita från problemet, och det skapar inte trovärdighet.

När man ser hur vi på olika sätt försöker att komma till rätta med ekonomin, hur vi försöker att skapa arbetstillfällen, mer eller mindre nödvändiga sådana, hur vi satsar miljarder på energibesparande åtgärder, hur vi tidigarelägger offentliga byggnationer, som leder till ökade driftkostnader, och hur vi strävar efter att öka industrisysselsättningen, så förefaller det mig egendomligt att vi inte kan ta till vara den nationella resurs som finns i vattenkraften. Jag är övertygad om att många människor – även politiker – har blockerat sig så, att de inte har gjort sig underkunniga om de möjligheter som vattenkraften ger.

Vattenkraften bygger på en väl beprövad teknik och är den förnybara energikälla av större betydelse som är bäst utvecklad. Från hälsosynpunkt är

vattenkraften överlägsen alla andra energislag som f. n. används i vårt land. Den är helt och hållet en inhemsk energiresurs och kan därför inte överträffas när det gäller att skapa försörjningstrygghet. Den är också lätt att reglera efter elefterfrågans variationer och är därför värdefull jämfört med annan kraftproduktion, som inte lika lätt kan regleras. Dess höga tillförlitlighet är av utomordentligt stor betydelse för leveranssäkerheten i elsystemet.

Energiutvinning genom ökad kolanvändning och exploatering av torvmossar medför enligt min mening betydligt större miljöolägenheter än vad en utbyggnad av vattenkraften gör. Övergång till kol i större skala innebär att vi går från ett importerat bränsle till ett annat.

Med den teknik som finns i dag kan miljöproblemen kraftigt begränsas. De nutida kraftverksbyggarna har också intresserat sig för miljön kring byggerna och för att anpassa anläggningarna till älvlandskapet. Men de möts ofta med skepsis när de lägger fram förslag om att t. ex. bygga bad- och campingplatser vid anläggningarna. Kritikerna har kallat åtgärderna för kosmetika. Men väl färdigställda har dessa arrangemang snabbt blivit accepterade och uppskattade.

För att minska störningarna i landskapet kan man också göra nya stränder tillgängliga genom strandskoningar och erosionskydd eller genom att dela älvsträckan på tre i stället för på två kraftverk och på så sätt bevara särskilt attraktiva älvsträckor.

Herr talman! Jag har här belyst fördelarna med en utbyggnad av vattenkraften och de miljöhänsyn som går att ta – och som bör tas – vid en vattenkraftsutbyggnad. Jag har gjort detta mot bakgrund av att den debatt som förs ofta innehåller ett ensidigt påpekande av de negativa följderna av en utbyggnad.

Björn Körlof och jag har i motionen 2102 hemställt att riksdagen upphäver tidigare beslut att undanta Västerdalälven från utbyggnad. Det finns flera skäl som talar för att en ny prövning bör göras. De åtgärder som är nödvändiga för att eliminera de så gott som årliga översvämningarna utefter älven från Vansbro till områden långt ner i södra Dalarna har visat sig vara mycket kostsamma. Dessa översvämningsproblem skulle vid en vattenkraftsutbyggnad kunna lösas. Vi kan heller inte bortse från den utökning av arbetstillfällena som skulle kunna göras både i anläggningsindustrin och på tillverkningsidan.

Men förutsättningen för en utbyggnad är givetvis att berörda kommuner är villiga att samverka med kraftföretagen.

Herr talman! Med hänvisning till vattenkraftsberedningens direktiv och med kännedom om att riksdagen har som princip att inte föregripa en pågående utredning avstår jag från yrkande och nöjer mig med det här anförda.

Anf. 132 TORE CLAESON (vpk) replik:

Herr talman! Margareta Gard var kritisk mot dem som förespråkar och vill hålla fast vid tidigare beslut om att bevara de fyra huvudälvarna och vissa älvsträckor – detta som vi har fattat beslut om. Och hon gjorde i det

sammanhanget en koppling till frågan om kärnkraft.

Utan att ge mig in på någon sådan diskussion vill jag bara säga: Det är självfallet viktigt hur elförsörjningen ordnas i vårt samhälle. En utbyggnad av mottryckskraft och vindkraft samt mindre vattenkraftsresurser, i kombination med en reducering av eluppvärmningen och kanske framför allt effektiva sparåtgärder inom andra områden, är en förutsättning för att kärnkraften skall kunna avvecklas. Jag tror att vi är ganska klara över det, liksom över att grundvalen för elförsörjningen i framtiden blir vattenkraften, liksom tidigare.

Det tidigare uttalade målet på 66 TWh kan uppnås genom effektivisering av nuvarande anläggningar och utbyggnad av mindre kraftverk. Och de i 1977 års beslut rörande den fysiska riksplanen undantagna hittills outbyggda fyra huvudälvarna skall också i framtiden fredas från exploatering. Detsamma bör gälla de älvsträckor som har stort bevarandevärde.

Låt mig, herr talman, erinra Margareta Gard om att det senast i fjolårets valrörelse tydligen passade moderaterna att på olika håll i landet tala sig varma för att man självfallet inte skulle bygga ut dessa fyra huvudälvar och dessa älvsträckor. På senare tid är det dock fullt märkbart att det finns en tendens att glida ifrån detta. Och vi vet vad som finns i förlängningen, nämligen att man inte skall avveckla kärnkraften på det sätt som riksdagen efter folkomröstningen har beslutat om – men det kan man ju inte säga i klartext.

Anf. 133 KERSTIN EKMAN (fp) replik:

Herr talman! De som har följt de inlägg som jag har gjort här i kammaren vad gäller de fyra huvudälvarna kan konstatera att jag, precis som Margareta Gard nu själv säger, har sagt att utbyggnaden av vattenkraft varit nödvändig för det välstånd som vi har i dag.

Men Margareta Gard och moderaterna skiljer sig från mig och folkpartiet på en punkt: Vi säger att vi nu inte har råd att bygga ut mer. Vi har inte råd att bygga ut de stora huvudälvarna, att offra det som finns kvar av den rikedom som älvarna var en gång i vårt land. Nu måste vi sätta stopp. Detta om att man skulle kunna göra en utbyggnad så att landskapet blev nästintill bättre än det var, det tror väl inte heller Margareta Gard själv på.

Till följd av riksdagens energibeslut 1981 tillsatte dåvarande energiminister Ingemar Eliasson en utredning, 1981 års energikommitté, som har i uppdrag att lägga fram en plan för avveckling av kärnkraften. Och vi säger att det arbetet måste inriktas på att andra energikällor än vattenkraft skall användas. Också i vår energimotion står det om detta. Och vi säger att man bör klara elförsörjningen genom den redan utbyggda vattenkraften och genom vindkraft och bl. a. att satsningen på vindkraft måste påskyndas. Det är viktigt att vi inte låser fast oss vid en alltför hög elkonsumtion.

Men det vore väl ganska fantastiskt om jag här skulle stå och lägga fram en lösning på det som energikommittén håller på att arbeta med.

Onsdagen den
23 mars 1983

*Utbyggnad av
vattenkraft*

Anf. 134 MARGARETA GARD (m) replik:

Herr talman! Det rör sig, Tore Claeson och Kerstin Ekman, om så stora tal när det gäller kärnkraften att man inte kan hänvisa till vindkraften, för den kan bara bidra marginellt i energiproduktionen. Därför tycker jag fortfarande att båda två smiter ifrån uppgiften att tala om hur det skall gå till att ersätta kärnkraften. Det är inte så enkelt – det är stora problem vi har framför oss. Och det är klart att det inte är särskilt populärt att tala om hur man skall lösa den här frågan, för det kräver ingrepp, på ett eller annat sätt. Vi måste – det anser i varje fall jag – se till att vi har energi i detta land. Då får man inte låta det gå så lättvindigt till som man här försöker göra.

Enligt Kerstin Ekman skulle jag ha sagt att det kommer att bli en bättre miljö än vad det har varit. Jag har sagt att det blir en bättre miljö än den man tidigare åstadkom. Vattenkraftsutbyggarna har i dag intresse av och strävar efter att skapa en bra miljö. Därigenom kan utbyggnaden miljömässigt göras bättre än tidigare.

Jag vill fortfarande fråga Kerstin Ekman: Hur skall ni ersätta de 40 TWh som kärnkraften utgör? Man har rätt att kräva ett besked på den punkten.

Anf. 135 TORE CLAESON (vpk) replik:

Herr talman! Jag diskuterar gärna kärnkraften, kärnkraftens avveckling och energifrågorna i allmänhet med Margareta Gard, och det kommer säkert att bli tillfälle att återkomma till det.

Det är i detta sammanhang värt att observera att avvecklingen av kärnkraften tyvärr försvåras för varje månad, vecka och dag som går. Det sker dels genom att det fortfarande satsas otillräckligt på andra energikällor, dels genom att utvecklingen medvetet styrs mot alltmer eluppvärmning. Om man fortsätter på detta sätt har man snart låst inte mindre än omkring 30 TWh bara för eluppvärmning av våra bostäder. Det kommer naturligtvis att ställa oss inför ytterligare problem när vi skall avveckla kärnkraften – för det skall vi väl, Margareta Gard? Ni har i varje fall inte officiellt sprungit ifrån det krav som ni tidigare har anslutit er till.

Anf. 136 KERSTIN EKMAN (fp) replik:

Herr talman! Det har gjorts beräkningar som visar att de vattendrag som är värda att bygga ut motsvarar ungefär 34 TWh. De stora outbyggda Norrlandsälvarna svarar för ungefär hälften av dessa timmar. Om man undantar de skyddade älvsträckorna, de stora älvarna, är det ganska liten kraft som man kan få ut. Det är alltså mycket små bidrag som vattenkraften kan ge till elförsörjningen, om man inte är beredd att offra det mesta med hänsyn till miljö- och naturvårdsintressena.

Innebär Margareta Gards yttrande här i kammaren i dag att moderaterna är villiga att offra en av de fyra älvarna? Är ni beredda att ställa er bakom dem som vill bygga ut t. ex. Kalix älv?

Anf. 137 MARGARETA GARD (m) replik:

Herr talman! Till Tore Claeson, det kan för resten innefatta också Kerstin Ekman, vill jag säga att man inte kan säga nej till en utbyggnad, säga nej till allting, utan att tala om vad kärnkraften skall ersättas med. Vi måste hålla det öppet. Jag tror att vi i framtiden behöver alla former av energiutvinning för att vi skall kunna få vår försörjning tryggad. Men här säger man faktiskt nej till en sådan resurs som vattenkraften är, och därmed har man stängt den möjligheten. Jag har icke sagt, Kerstin Ekman, att vi skall ta allt via vattenkraften. Men jag vill inte låsa mig, såsom Kerstin Ekman och Tore Claeson gör, för att man inte skall pröva den möjligheten. Jag vill att vi i vårt land skall ha tillräckliga energitillgångar för vår industri, så att den är tryggad. Vi har här outnyttjade resurser, som jag tycker att vi skall pröva och som kan bli nödvändiga i framtiden. Det har regeringen också tyckt när den har tillsatt vattenkraftsberedningen. Jag avvaktar för att se vad den kommer fram till. Men jag låser mig som sagt var inte som Kerstin Ekman och Tore Claeson har gjort när det gäller vattenkraften.

Anf. 138 MAGNUS PERSSON (s):

Herr talman! Riksdagen har i dag att ta ställning till civilutskottets betänkande 1982/83:11 som gäller utbyggnad av vattenkraft. När det gäller två av de vpk-reservationer som redovisas i betänkandet avser jag att motivera varför socialdemokraterna i utskottet inte har tillmötesgått motionskraven.

Först till reservationen gällande Kymmen.

I motion 349 från vpk krävs att riksdagen skall påkalla förhandlingar med Vänerenergi i syfte att förmå bolaget att frivilligt avstå från utbyggnad av det s. k. Kymmenprojektet.

Herr talman! Vi har tidigare i kammaren behandlat de riksbekanta Sölvbacka strömmarna, och jag skall inte närmare gå in på just den debatten. Men låt mig, herr talman, bara inledningsvis säga att den uppgörelsen skedde av mycket speciella skäl och efter åtskilliga turer i regering och riksdag. Kymmenprojektet är, som vi alla vet, redan beslutat 1981 av den då sittande borgerliga regeringen, regeringen Fälldin. Beslutet fattades av en av väljarmajoriteten framröstad regering, som har behandlat sakfrågan. Vi kan ha vilken uppfattning som helst i denna fråga, men beslutet är fattat i laga ordning.

Socialdemokratin har varit och är alltså kritisk, för att inte säga starkt kritisk, till den dåvarande Fälldinregeringens bedömning i juni 1981 att släppa fram Kymmenprojektet. Men, herr talman, att komma i efterhand med förhandlingsinbiter till Vänerenergi och söka sig fram till en uppgörelse är, som vi ser det, en alltför sent påkommen brandkårsutryckning.

Det är inga småsummor det rör sig om. Vi vet att enbart Sölvbacka strömmar kostade staten närmare 400 milj. kr. O.K. – detta projekt är inte i den storleksordningen. Men det är klart att det inte heller handlar om några småsummor när det gäller Kymmen. Dagens budgetläge är synnerligen ansträngt, och även detta bör vägas in i bilden.

Utskottsmajoriteten avvisar motionskravet och menar att det inte finns tillräckliga skäl att förorda någon riksdagens extraordinära åtgärd enligt motionsförslaget.

Så till reservationen gällande Strängsforsen.

Vpk yrkar i motion 402 att riksdagen nu bör uttala sig för att för all framtid bevara den aktuella älvsträckan Kärrbackstrand-Höljes i Klarälven i Värmlands län.

Herr talman! Vi socialdemokrater menar att riksdagen bör ta ett samlat grepp när det gäller framtida vattenkraftsutbyggnader i vårt land. Detta är och har varit vår principiella utgångspunkt i den aktuella debatten under årens lopp. I konsekvens därmed anser vi också att vi således bör avvakta den relativt nyligen tillsatta vattenkraftsberedningens arbete. Regeringen får därmed en provkarta på hur man från beredningens sida ser på en rad älvsträckor som är kontroversiella ur många synpunkter. I direktiven till beredningen framgår det klart att den skall framlägga förslag i denna del.

När det gäller Strängsforsen är det inte aktuellt med någon regeringens omedelbara åtgärd på grund av att sökanden begärt att få inkomma med uppgifter om vissa kompletterande åtgärder. Sannolikt blir det en ny remissomgång. Tidsmässigt sker ingenting från regeringskansliets sida när det gäller Strängsforsen förrän allra tidigast senhösten 1983. Det troligaste är att det kommer att bli fråga om ytterligare tidsförskjutningar på grund av ärendets vidd, omfattning och problematik. Vi har stannat vid följande tolkning: Det finns i nuläget inte tillräcklig anledning att tillstyrka nämnda motion.

Herr talman! Jag har med detta inlägg velat redovisa vår grundinställning till framtida kraftverksutbyggnader. Tore Claeson, vpk, påstod här nys i sin plädering beträffande Strängsforsen att vårt resonemang är ologiskt, inkonsekvent m. m. Det är möjligt att man kan tolka det så, men – och det är ett viktigt men – vi menar att en ny remissomgång är förestående och att regeringen bör avvakta eventuella ytterligare synpunkter innan den tar slutlig ställning i frågan. De uttalanden som vår partiordförande Olof Palme fällt i denna fråga är alltså relevanta. Energiminister Birgitta Dahl och jordbruksminister Svante Lundkvist är båda insatta i problemställningen, och därmed hyser jag tilltro till regeringens slutliga bedömning i ärendet om Strängsforsen, eller rättare sagt älvsträckan Kärrbackstrand-Höljes. Jag lutar helt enkelt på den regering som nu sitter och har ingen anledning att misströsta inför dess slutliga ställningstagande.

Olof Palmes uttalande vid miljökonferensen i Kristinehamn den 2 september 1982 är vida känt. Det uttalandet ligger väl i linje med partiets principiella ståndpunktstagande. Vi har i årtal klart deklarerat vår linje både här i riksdagsdebatter och ute på fältet bland parti- och miljöväner.

Vår principiella ståndpunkt är alltså att vi inte bör bygga ut en rad smärre s. k. närvattendrag med bestående miljöingrepp som följd. Vi bör i stället tillgodose önskemålen om en ökad elproduktion genom ett fåtal ingrepp i större vattendrag. Den principiella synen på framtida kraftverks-

utbyggnader har vi haft sedan lång tid. Vi stannade för det synsättet redan år 1977 och har envist förfäktat våra ståndpunkter i åtskilliga riksdagsdebatter under årens lopp. Olof Palme har den 21 november 1979 här i kammaren redovisat partiets och riksdagsgruppens principiella syn på utbyggnaden av vattenkraft.

Herr talman! Med detta inlägg har jag mycket kort velat redovisa partiets principiella syn på utbyggnad av vattenkraft. I sinom tid får riksdagen tillfälle att återigen debattera frågan om vattenkraften. Om inte förr så lär det väl våren 1984 bli tillfälle att återkomma till frågan, när regeringens proposition, baserad på vattenberedningens betänkande, ligger på riksdagens bord.

Margareta Gards inlägg var väl en lovsång till utbyggnad av all vattenkraft. Jag tror att sanningen ligger någonstans mitt emellan ytterligheterna, och jag tror att vi mycket ödmjukt skall titta på de aktuella problemställningar som kan uppkomma i framtiden på det här området.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till civilutskottets hemställan på samtliga punkter i betänkandet 1982/83:11 och avslag på de reservationer som bifogats nämnda betänkande.

Anf. 139 BJÖRN SAMUELSON (vpk):

Herr talman! En sak har jag i alla fall lärt mig på den korta tid som jag haft tillfälle att delta i arbetet i det här huset, och det är att det utreds en hel del. Jag har funderat över hur våra postfack skall vara dimensionerade för att rymma alla dessa utredningar, när de börjar komma in till riksdagen.

Det är inte första gången frågorna om Kymmen och Strängsforsen i Värmland är uppe till debatt här i kammaren. Med en viss optimism efter valresultatet och de deklARATIONER som har gjorts tidigare bl. a. här i kammaren av t. ex. Magnus Persson angående Kymmen och Strängsforsen var det med en förhoppning om positiv behandling som jag väckte mina motioner om bevarande av de större vattendragen i södra Sverige och viss begränsning av vattenutbyggnad. De sakskaL som framförs i motionerna är desamma som föregående år då frågorna behandlades i riksdagen.

Herr talman! Det s. k. Kymmenprojektet sätter en hel bygds framtida existens på spel bara för att bygga ett pumpkraftverk som skulle ge ett blygsamt energitillskott till länets elproduktion. Genom överdämningen kommer 400 hektar mark, varav 300 hektar skogsmark, att dränkas. Tre mil älvsträckor kommer att helt eller delvis torrläggas. Den enda reproduktionsplatsen av betydelse i länet för storväxt insjööring kommer att fördävas, och öringen kommer att dö ut. Om man beaktar bl. a. dessa sakskaL, är det följtsamt att riksdagen hemställer hos regeringen om att uppta förhandlingar med kraftbolaget Vänerenergi i syfte att förmå bolaget att frivilligt – jag betonar detta ord, herr talman – avstå från det s. k. Kymmenprojektet.

Jag hyser inte så stora farhågor när det gäller detta förslag som Magnus Persson gör här i debatten. Jag är inte på något sätt beredd att göra en jämförelse mellan Kymmen och Sölvsbacka. Beträffande Kymmen har ännu inga arbeten satts i gång. Mitt motionsförslag är värt att prövas.

Jag skulle också kunna diskutera kostnaderna. Jag skulle säkert få höra

protester. Magnus Persson skulle säga att det skulle kosta flera hundra miljoner kronor i jämförelse med Sölvbacka. Men gör man den jämförelsen och läser Vattenfalls senaste årsrapport, finner man att den verkliga kostnaden för Sölvbacka belöper sig till ungefär 37 milj. kr. Det är bara att acceptera Vattenfalls bokförda värde av de vattenkraftandelar som gavs till Sydkraft.

Herr talman! Det har i arbetsmarknadspolitiska termer framförts argument för en utbyggnad av Strängsforsen. Man säger att en utbyggnad av Strängsforsen till en kostnad av 230 milj. kr. skulle ge 450 årsarbeten. Det är lockande, för att inte säga ett anständighetskrav, att man gör alternativa jämförelser i ett sådant här läge. Om man investerar 230 milj. kr. i en ökad förädlingsgrad vid Värmlands sågverk, skulle detta ge 230 nya varaktiga jobb. Det skulle dessutom ge en ökad exportinkomst på ca 150 milj. kr. – allt enligt statens industriverks utredningar.

Jag kan ge ett annat exempel. En om- och tillbyggnad av befintliga kraftverk i Klarälven skulle ge 300 årsarbeten och ett energitillskott motsvarande 140 GWh, och Strängsforsen skulle räddas.

Herr talman! När det gäller Strängsforsen måste jag nog erkänna att jag hyste stora förhoppningar om att min motion skulle få en positiv behandling av riksdagen. Dessa förhoppningar grundade jag på uttalanden från ledande socialdemokrater i länet mot en utbyggnad av forsens samt på den opinion som finns mot detta – skall vi säga – halsbrytande botanisk-geologiska äventyr. Saken är den att Klarälven, i vilken Strängsforsen ligger, redan har åtta kraftverk. Nu skulle det alltså bli fråga om ett nionde kraftverk, vars krafttillskott endast motsvarar ytterligare 90 GWh av vad de övriga befintliga kraftverken skulle ge genom en modernisering. Man kan, herr talman, hamna på ett högre energitillskott beroende på hur man räknar kostnaden för producerad energienhet. I min beräkning har jag utgått från rent företags-ekonomiskt försvarbara kostnader.

Att undanta Strängsforsen från en utbyggnad skulle betyda att man reserverade ett modervatten för en av världens nio stammar av insjölox, nämligen Vänerlaxen. I Klarälvens strömmar och sel trivs och reproducerar sig också grov öring, och där finns även Sveriges enda harrbestånd söder om Dalälven.

Skadeverkningarna av en utbyggnad skulle bli stora. Många instanser har också avstyrkt en sådan, t. ex. statens planverk, Växtbiologiska institutet i Uppsala och Sveriges fritidsfiskares förening.

Herr talman! Många fler argument mot en utbyggnad av Strängsforsen kan ges. Låt mig något anknyta till vad jag inledningsvis sade om Strängsforsen. Om riksdagen beaktar den, som jag förmodar, klara majoriteten mot en utbyggnad av Strängsforsen, om den ser till alla uttalanden som gjorts, alla deklARATIONER, alla insändare och alla debattrutor i Värmlands folkblad, så måste den väl finna det riktigt att i dag fatta ett beslut som gör att regeringen inte får ta på sig det, säkerligen enligt mångas uppfattning, stora ansvar som en utbyggnad innebär. Det vore nog till fördel att gå tillbaka och se hur

debatten har vuxit fram när det gäller Strängsforsens eventuella utbyggnad.

Med dessa enkla ord, herr talman, yrkar jag bifall till de vid betänkandet fogade reservationerna av Tore Claeson.

Nr 106

Onsdagen den
23 mars 1983

---

*Utbyggnad av
vattenkraft*

Anf. 140 MAGNUS PERSSON (s) replik:

Herr talman! Låt mig helt kort få säga till Björn Samuelson, att om nu sökanden har begärt att få inkomma med kompletterande handlingar och ytterligare synpunkter i ärendet, då bör vi rimligen också avvakta med ett ställningstagande. Jag överlåter med varm hand åt den sittande regeringen att väga in de synpunkter som kommer in i en andra remissomgång. Låt oss alltså avvakta, Björn Samuelson. När regeringen har fått in ytterligare och kompletterande synpunkter, då bör det kunna göras en slutgiltig bedömning av ärendet.

Anf. 141 BJÖRN SAMUELSON (vpk) replik:

Herr talman! Det är inte första gången som jag här i kammaren hör att representanter för socialdemokraterna på Värmlandsbänken fullt och fast litat på regeringen. Jag hoppas att man kan göra detta i det här fallet, men jag tänkte att vi skulle kunna underlätta för den socialdemokratiska regeringen genom att i dag fatta det här beslutet i riksdagen. Därmed skulle vi undanröja alla planer på utbyggnad av Strängsforsen. Jag har argumenterat för den ståndpunkten tidigare och förstår inte vilka nya inlagor som skall behöva komma in. Kanske är det den utredning från Värmlands Energi som jag håller i min hand just nu och som refereras i länspressen i dag. Har inte regeringen tagit del av denna utredning tidigare är det ju betänkligt. Jag tror att den är daterad oktober eller november 1982.

Anf. 142 MAGNUS PERSSON (s) replik:

Herr talman! Låt mig bara till sist säga att de sökande har begärt att få komma in med kompletteringar. Det finns en rad frågeställningar, och det är inte så enkelt som det antyds i rubrikerna i den lokaltidning som Björn Samuelson citerade. Låt energiministern och jordbruksministern i lugn och ro ta del av ytterligare synpunkter i ärendet, som alltså är betydligt större än vad som har framgått av det sagda.

Anf. 143 BO SÖDERSTEN (s):

Herr talman! Tillsammans med Bengt-Ola Rytter har jag motionerat om att den vattenkraftsberedning som utreder frågan om ytterligare utbyggnad av vattenkraften också bör ta upp frågan om en eventuell utbyggnad av Västerdalälven. I detta sammanhang kan det vara lämpligt att påminna om att det redan finns sex kraftverk i älven.

Det finns starka ekonomiska, sysselsättningsmässiga och regionalpolitiska skäl för en utbyggnad. Tyvärr har dock utskottet inte velat gå in på någon egentlig sakbehandling av vår motion. Civilutskottet hänvisar på ett rutinmässigt sätt till de tidigare beslut som fattades i mitten av 1970-talet om

att avstå från att bygga ut Västerdalälven. Men det har runnit rätt mycket vatten under broarna sedan dess.

Naturligtvis är vi medvetna om de miljömässiga skäl som kan riktas mot en utbyggnad. I det samhällsekonomiska läge i vilket vi nu befinner oss, med svåra sysselsättningsproblem och djupa obalanser, är det inte längre försvarbart att enbart avvisa möjligheterna att lösa vår energiförsörjning genom en älvutbyggnad.

Vi måste med öppna ögon ta ställning till hur vi skall använda våra naturresurser. Frågan om en utbyggnad av vattenkraften är en alltför viktig fråga för att sopas under mattan. Att enbart säga nej utan att ens våga pröva möjligheten till en utbyggnad är inte rationellt.

En eventuell älvutbyggnad är en stor och viktig sak som fordrar en omsorgsfull prövning. Det är i dag som vi bör göra den prövningen. Därför är det med beklagande som jag tvingas konstatera att civilutskottet undviker de verkliga problemen. Ökad kunskap i form av en utredning kan enbart vara av godo. Och det är, herr talman, enbart en utredning av frågan som vi har krävt.

Jag kommer i dag inte att yrka bifall till vår motion, men det finns all anledning att komma tillbaka till den här frågan i framtiden.

Anf. 144 KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! Jag skall inte gå in i någon diskussion om vilka älvsträckor som skall tas i anspråk. Inledningsvis konstaterade jag att vi med anledning av de motioner som väckts inte funnit något skäl att ändra riktlinjerna för den fysiska riksplaneringen. När det gäller den här debatten vill jag bara konstatera att den ene socialdemokraten hoppas att regeringen *inte* skall gå med på utbyggnad, medan den andre hoppas att man *skall* gå med på en utbyggnad.

Anf. 145 BO SÖDERSTEN (s):

Herr talman! När man hör Kjell Mattsson verkar det som om han är litet ängslig för verkligheten. Det enda som vi önskar är information, en ordentlig utredning i frågan. Sedan kan vi ta ställning till själva sakproblemet.

Anf. 146 KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! Om Bo Södersten läser innantill kan han konstatera att vi refererar till att vattenkraftsberedningen har fått ett uppdrag av regeringen att försöka framlägga en plan över hur man skall nå fram till den utbyggnad som riksdagsbeslutet på våren 1981 har angett när det gäller vattenkraftens roll i vår energiförsörjning. På det sättet får Bo Södersten information.

Anf. 147 BO SÖDERSTEN (s):

Herr talman! Civilutskottet har mycket sorgfälligt undvikit varje form av saktidiskussion när det gäller de här kanske litet besvärliga frågorna. Det är det jag tycker är synd.

Anf. 148 GÖTHE KNUTSON (m):

Herr talman! Med anledning av ett återkommande påstående om att en effektivisering av befintliga kraftverk i Klarälven skulle ge ett väsentligt tillskott, vill jag hänvisa till den utredning som Björn Samuelson nyss nämnde. Den har gjorts på uppdrag av Värmlandsenergi, och den visar att energitillskottet skulle stanna vid ca 40 GWh och inte uppgå till 250–400, som det länge sagts. Det är alltså mycket små kvantiteter som man skulle kunna vinna med den här moderniseringen.

Det finns anledning att verkligen ta fasta på dessa undersökningsresultat, men kolla gärna upp utredningen riktigt ordentligt! Kommer man fram till samma slutsatser som Värmlandsenergis utredning visar, måste debatten också hyfsas, kring både Strängsforsen och Kymmen. 40 GWh ger blott tiondelen av vad exempelvis Karlstads kommun behöver för att fungera.

Detta är energisiffror som bygger på acceptabla priser. Alternativet skulle naturligtvis vara att man satsar enormt mycket pengar på en effektutveckling i Klarälven, men det ger i så fall obetydligt mer energi. Man kan också byta ut och modernisera aggregaten och få ut ytterligare 59 GWh, enligt den här undersökningen – men detta till mycket stora belopp.

Värmland har i dag enligt gjorda undersökningar en brist på vattenkraftsenergi, och den bristen skulle växa till ungefär 900 GWh på 15–20 år.

Jag tror, herr talman, att man skall vara litet mer realistisk än vad Björn Samuelson är när han säger att Kymmen – det är det projekt som har fått byggnadstillstånd – ger relativt små tillskott. I själva verket rör det sig om ett betydande krafttillskott, och det är inte minst betydelsefullt med tanke på den förädlingsindustri som alla partier gärna skulle vilja se i länet. När Björn Samuelson gör en jämförelse med vad en förädling inom sågverksindustrin skulle kunna betyda, glömmar han uppenbarligen att den förädlingsindustrin behöver just energi. Vattenkraftsenergin är som bekant den mest näralligande. Har vi inte vattenkraft måste vi ta energin från något annat, den dyrbara oljan eller kanske rent av behålla den renaste av energikällor, nämligen kärnkraften.

En vattenkraftsutbyggnad är positiv för bygden och för Värmlands län.

Slutligen: Negligera heller inte betydelsen av Strängsforsen. Om nu regeringen i sin prövning av ärendet, som ligger i jordbruksdepartementet och väntar på kompletteringar, skulle bestämma sig för en utbyggnad, ger det 230 GWh. Det skall ställas emot de 40 som enligt den nämnda utredningen kan tillkomma genom effektiviseringen och utbyggnaden av redan befintliga anläggningar i Klarälven.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Anf. 149 BJÖRN SAMUELSON (vpk):

Herr talman! Så har tolken för Värmlands folk varit uppe och talat i riksdagen igen!

Jag har här utredningen när det gäller effektiviseringen av vattenkraftstationerna i Klarälven – Värmlandsenergis egen utredning. Där står det att 40 GWh skulle kunna produceras om man vill godta en kostnad av 1:30 per

årskilowattimme. Man kan få ytterligare 50 GWh om man kan sträcka sig upp till 2:50 per årskilowattimme. Och det finns exempel på ytterligare möjligheter till energiutvinning om man vill sträcka sig till högre kostnader.

Det hela är alltså inte riktigt refererat i dagens nummer av Nya Wermlands-Tidningen, Göthe Knutson.

Av Göthe Knutsons inlägg kunde man tro att Göthe Knutson vill att Värmland skall bli helt och hållet självförsörjande på vad han kallar vattenkraftsenergi. Jag är då mycket intresserad av att se Göthe Knutsons förslag i denna fråga. Jag tror nämligen inte att man via vattenkraften kan sörja för hela Värmlands elenergibehov. Det är väl det som Göthe Knutson åsyftar.

Anf. 150 GÖTHE KNUTSON (m):

Herr talman! Beträffande uppgifternas riktighet utgår jag från att de är korrekta, eftersom det är samma siffror i de båda länstidningarna.

De siffror som Björn Samuelson anger här är precis de som jag redovisade. Man kan bygga ut 40 GWh i Klarälven till en rimlig kostnad, dvs. 1:30. Men försöker man dubbla tillskottet i kraftproduktionen blir kostnaden per årskilowattimme dubbelt så hög. Och den blir ännu högre om man har ytterligare ambitioner vad gäller kraftproduktionens storlek. De tidigare argumenten för en sådan alternativ utbyggnad faller alltså platt till marken, och Björn Samuelson bestyrker med siffror riktigheten i vad jag har sagt.

Beträffande tolkningen av vad människor tycker i dessa bygder är det alldeles uppenbart att man från facklig sida har kommit att vinna stark insikt om den ökade sysselsättning som kraftutbyggnaden skulle ge. Det rör sig om många hundra årsarbetstillfällen plus alla de ytterligare sysselsättningstillfällen som skulle skapas.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1 (produktionsnivån)

Utskottets hemställan bifölls med 291 röster mot 18 för reservation 1 av Kerstin Ekman. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 2 (huvudälvarna)

Utskottets hemställan bifölls med 283 röster mot 15 för reservation 2 av Tore Claeson. 12 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 3 (lagreglering av riktlinjer)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 4 av Kerstin Ekman, bifölls med acklamation.

Mom. 4 (utredning om vattendragen i södra Sverige)

Utskottets hemställan bifölls med 297 röster mot 14 för reservation 5 av Tore Claeson.

Mom. 6 (Kymmens kraftverk m. m.)

Hemställan

Utskottets hemställan bifölls med 296 röster mot 15 för reservation 6 av Tore Claeson.

Motivering

Utskottets motivering, som ställdes mot den i reservation 7 av Kerstin Ekman anförda motiveringen, godkändes med acklamation.

Avsnittet Allmänt om ändring i gällande riktlinjer

Utskottets motivering godkändes med 296 röster mot 14 för godkännande av den i reservation 8 av Tore Claeson anförda motiveringen.

Mom. 7 (Strängforsen)

Utskottets hemställan bifölls med 295 röster mot 15 för reservation 9 av Tore Claeson.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

18 § Förbud under viss tid mot nybyggnad av djurstallar för nötkreatur, m. m.

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande 1982/83:27 om förbud under viss tid mot nybyggnad av djurstallar för nötkreatur, svin och fjäderfä (prop. 1982/83:112).

Anf. 151 ARNE ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! Regeringen har i proposition 112 föreslagit förbud under viss tid mot nybyggnad av djurstallar för nötkreatur, svin och fjäderfä. Regeringen säger sig med lagen avse att förhindra nyinvesteringar inom alla delar av animalieproduktionen. Därmed skulle den förmenta överproduktionen av fläsk, ägg och mjölk kunna minskas.

Samma problem har också gjorts till föremål för speciell uppmärksamhet inom livsmedelsutredningen. Således har utredningen ålagt att lämna delbetänkande på denna punkt före den 1 oktober i år.

Man har ansett att det förslag som livsmedelsutredningen lägger fram, efter remissbehandling och behandling i riksdagen, skulle kunna tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1984. Härav framgår att den tillfälliga lag som vi nu har att ta ställning till endast skulle gälla från våren i år och i stort sett ett år framåt.

Inom moderata samlingspartiet har vi principiella betänkligheter mot den här typen av ingrepp i den fria näringsutövningen. Det kan många gånger vara tillfälligheter som avgör om en ny byggnad, en väsentlig reparation eller en ombyggnad har utförts eller om den planeras för de närmaste åren. För de

Nr 106

Onsdagen den
23 mars 1983

---

*Förbud under
viss tid mot ny-
byggnad av djur-
stallar för nötkrea-
tur, m. m.*

Onsdagen den
23 mars 1983

---

*Förbud under
viss tid mot ny-
byggnad av djur-
stallar för nötkrea-
tur, m. m.*

beröras privatekonomi har det emellertid avgörande betydelse om arbetet hunnit utföras före detta regeringens ingrepp.

Mera generellt gäller att denna typ av ingrepp självfallet dämpar entusiasmen och tilltron till näringens framtid. Detta intryck förstärks av att det på intet sätt klargörs i propositionen att åtgärderna skall vara av kortsiktig natur. Jordbruket har helt enkelt att se fram emot ökad byråkrati och mera krångel, möjligen också utan att det har någon egentlig effekt under det aktuella året på överproduktionssituationen.

Reparation av ett djurstall kommer inte längre att vara en affär enbart mellan bonden och byggmästaren och eventuellt banken. I fortsättningen skall också en myndighet, lantbruksnämnden, ha ett ord med i laget. Det krävs med andra ord ett tillstånd för att göra en förändring.

Moderata samlingspartiet har även tidigare haft invändningar mot liknande regleringar. Då har invändningarna främst gällt etableringskontroll inom näringen. Etableringskontroll är enligt vårt förmenande ett mera långtgående och i så måtto ett sämre förslag än det nu föreliggande.

Mot bakgrund av den allvarliga inverkan på framtidstron inom näringen som ingrepp av det här slaget innebär anser vi oss inte kunna biträda förslaget, detta trots att vi inte förnekar att det finns problem av den natur som det talas om i propositionen. Detta problem är dock för tillfället mindre än det varit under några år. Således torde vårt överskott av fläsk och smör just nu vara obetydligt, om det över huvud taget finns. Detta för oss fram till slutsatsen att regeringens nu föreslagna tillfälliga åtgärd, i avbidan på ett mera långsiktigt förslag som skall träda i kraft den 1 juli nästa år, bör avvisas. Våra skäl för detta är att lagen endast förekommer de närmare överväganden om problemet som skall göras av livsmedelsutredningen. Härtill kommer att vi inte har ett akut överskottsproblem just nu.

Vår grundläggande inställning är att jordbruket på sikt måste få producera fullt ut efter sina förutsättningar. Detta skänker enligt vårt förmenande arbetsglädje och tilltro till näringens framtid – en av de förnämsta av de drivfjädrar som en näring alltid är beroende av. För att detta skall vara möjligt måste emellertid avsättningsskapande åtgärder vidtas. Således vägrar vi i moderata samlingspartiet att acceptera att inte svenska jordbruksprodukter, gärna högförädlade, skall kunna avsättas på exportmarknaden. Vi hyser vidare tilltro till att alternativ odling – om än i början på marginella arealer – också skulle kunna förbättra situationen. Sverige är som bekant sedan länge storimportör av protein till foderblandningar. Vissa arealer torde med fördel kunna ha en odling av högvärdigt protein, som på en gång har två värdefulla effekter, nämligen att dels undanta dessa arealer från konventionell odling, dels minska vårt köpfoderbehov.

Herr talman! I samband med denna utskottsbehandling har vi haft att ta ställning till några motioner. Jag kan inte underlåta att uttrycka en viss förvåning över centerpartiets ställningstagande i detta sammanhang. Där har man, såsom framgår av betänkandet, i ett särskilt yttrande gjort en bekännelse till den mera långtgående åtgärd som etableringskontroll utgör, och samtidigt har man motionsvägen yrkat på större möjligheter för

dispenser i anslutning till det nu föreliggande regeringsförslaget, som man i övrigt ansluter sig till. Detta är enligt min mening en alldeles obegriplig politisk ståndpunkt, som rimligen inte kan föra jordbrukets situation framåt. Det skulle säkerligen vara bra för kammaren, om vi kunde få en upplysning från centerpartiet om hur man ser på de grundläggande frågorna. Hur ser man på jordbrukets framtid? Är det statens tunga hand som skall vila över jordbruket, eller tilltror man faktiskt jordbruket att kunna verka inom så pass fria ramar som över huvud taget är möjliga inom en tämligen hårt reglerad näring?

Herr talman! Jag vill med detta yrka bifall till de reservationer som är fogade till detta betänkande.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 152 BÖRJE STENSSON (fp):

Herr talman! Torka geḡ hungerkatastrof i Etiopien – ungefär så föll orden i Dagens eko i dag på morgonen.

Bränn inte havren i provugnarna i Studsvik! ropade en samfällad svensk opinion för en vecka sedan. Och efterdyningarna av den opinionsyttringen märks fortfarande. Förhoppningsvis finns den i bakhuvudet på många svenskar när riksdagen behandlar svensk jordbruksnäringens produktionsresultat och förädling. Det kan ge en måttlig dimension åt uttrycket överproduktion.

Samtidigt som de två uttalanden jag nämnde liksom hänger i luften säger socialdemokrater och centerpartister i ett riksdagsbeslut i dag: Lågg byggförbud på nybygge och moderniseringar av djurstallar för nötkreatur, svin och fjäderfä.

Avsikten är att motverka produktionen av kött, fläsk, ägg och mjölk. Byggförbudet skall träda i kraft omgående och gälla till den 1 juli 1984. Byggförbudsvivarna förväntar sig att livsmedelspolitiska utredningen vid den tidpunkten har lagt fram förslag som motsvarar byggförbudet. Avsikten kan inte gärna vara annan än att riksdagen våren 1984 skall ha fattat beslut om en fortsatt hård reglering av nybyggen och moderniseringar av stallbyggnader inom det svenska jordbruket.

Folkpartiet yrkar avslag på regeringsförslaget. Folkpartiet är av princip motståndare till statliga etablerings- och investeringskontroller. Att använda sådana medel är enligt vår uppfattning inte förenligt med principerna för ett fritt näringsliv. Lösningen av Sveriges problem av ekonomisk art ligger inte i flera regleringar, införandet av mer statlig kontroll, byråkrati och centralisering. Nej, lösningen kan ligga i motsatsen till regleringar, nämligen i vitalisering och utveckling av näringslivet. Detta gäller också jordbruksnäringen.

Vi medger att svensk jordbruksnäring av och till har problem med avsättningen av vissa av sina produkter. Men är det verkligen klarlagt att det finns ett så direkt samband mellan s. k. överproduktion och pågående

Onsdagen den
23 mars 1983

*Förbud under
viss tid mot ny-
byggnad av djur-
stallar för nötkrea-
tur, m. m.*

byggnationer och moderniseringar inom svenskt jordbruk? Folkpartiet svarar nej på den frågan.

Intensifiering och ökad effektivitet i jordbruksdriften – en koplats mer i befintlig byggnad, en kraftfodergiva extra, en intensiv avelsverksamhet för högproducerande djur, några tiotals kilo mera av gödningsmedel eller ökad kemikalieanvändning och bättre förädling av utsäde – allt detta är saker som har gett utslag i en ökad produktion. Till det skall läggas att den enskilde jordbrukaren i en hårdnande ekonomi har ökat sin arbetsinsats. Jordbrukarna har helt enkelt gett avkall på berättigad fritid och semestrar. Detta kan exempelvis spåras i ett minskande uttag av den service som avbyttjänsten utgör.

En viss nedgång i konsumtionen inom landet medverkar givetvis till en förstärkt tendens att svenskt jordbruk producerar för mycket. Men det är inte alltid så, och inte för samma livsmedel vid varje tillfälle. Importinskränkningar vid mul- och klövsjukeepizooti i Danmark ger omedelbart utslag och avslöjar att talet om överproduktion förmodligen är betydligt överdrivet. Ingen vill heller profetera om rekordskördar varje höst åren framöver, som vi exempelvis hade 1982.

Kostnaderna för näringen att konkurrera på världsmarknaden framhålls ofta med en kraft och intensitet som inte alls är påkallad i sammanhanget, tycker jag.

Men regeringen får sin vilja igenom i dag. Jordbruksutskottets majoritet kommer att få gehör för en ny reglering inom en redan hårt reglerad näring.

I det beslutet bortser man ifrån att det naturligen finns ett ständigt behov av förbättringar, underhåll och moderniseringar av byggnader för djurhållningen inom jordbruksnäringen.

Byggförbudet kommer också att mycket hårt drabba de byggnads- och verkstadsföretag som har hela eller stora delar av sin verksamhet f. n. inriktad på byggande eller inredning av djurstallar. Vid en uppvaktning i jordbruksutskottet av representanter för ifrågakvarande branschorganisationer klarlades med all tydlighet att lagen om byggförbud på jordbruksfastigheter får till följd en brutal nedgång i sysselsättningen i dessa serviceföretag.

Det är förvånansvärt att inte ens centerpartiets representanter tog något som helst intryck av den redovisningen. Det kan ju inte vara så att det är färdigbyggt på svenska jordbruk. Tvärtom är det så att det finns ett kontinuerligt behov av ny- och ombyggnader av djurstallar. Vissa uppgifter tyder på att omloppstiden för ny- och ombyggnad i fråga om jordbrukets investeringar är 40–60 år och att denna omloppstid förskjutits uppåt i antal år. Det är knappast rimligt, om man skall ställa krav på någorlunda god arbetsmiljö för jordbrukarens-djurhållarens del att ha en så lång omloppstid och lägga hinder i vägen för rationella förbättringar. Vidare är djurmiljön av betydelse för bra livsmedel.

Den kontinuerliga ny- och ombyggnadsverksamheten på svenskt jordbruk vill nu regeringen och centerpartiet bryta. Det är närmast obegripligt.

Förbud och reglering av byggverksamheten i fråga kommer sannolikt att medföra utslagning av en del serviceföretag. Jag frågar mig: Ligger det också en sådan avsikt i förslaget om byggförbud? I så fall är det cyniskt i överkant.

De dispensmöjligheter som antyds i regeringsförslaget kommer att ge ökat arbete på lantbruksnämnderna. Jag är inte helt säker på att man där hoppar högt av glädje över den omläggning av sin verksamhet som man kommer att tvingas till när byggförbudet skall föras ut i verkligheten.

Anf. 153 HÅKAN STRÖMBERG (s):

Herr talman! I det betänkande som nu föreligger har jordbruksutskottet behandlat regeringens proposition angående förbud mot nybyggnad av vissa djurstallar. Med tanke på de problem som f. n. präglar jordbruket är det nödvändigt att rikta uppmärksamheten på jordbruksnäringen och ta initiativ till att försöka bemästra problemen. Därför vill jag lovorda regeringens beslut om tillsättande av en livsmedelsutredning. På grund av att den förra regeringen avvisade det socialdemokratiska förslaget om att en ny jordbrukspolitisk utredning skulle tillsättas tvingas nu livsmedelsutredningen arbeta under stark tidspress.

Problemen är f. ö. inte nya. Genast efter 1977 års jordbrukspolitiska beslut ändrades förutsättningarna inom jordbruket så markant att tillfälliga åtgärder tvingades vidtas för att man kortsiktigt skulle lösa problemen. Vad som främst förorsakat problemen är stigande kostnader för räntor och produktionsmedel, samtidigt som försämrade reallöner har inneburit att livsmedelskonsumtionen minskat. Detta har i sin tur medfört att överskottet, som tidigare utgjordes av spannmål, numera omfattar nära nog samtliga produkter inom jordbrukets regleringsområde.

I direktiven till livsmedelsutredningen pekar jordbruksministern på en rad områden där överväganden bör göras för att hitta lösningar på problemen med det alltmer stigande livsmedelsöverskottet. Med tanke på detta är det viktigt att inte nu via ytterligare investeringar i utökade djurstallar bygga fast sig vid produktionsinriktningar som redan nu har stora problem. I avvaktan på ett ställningstagande från utredningen har en majoritet i utskottet ställt sig bakom regeringsförslaget i propositionen om förbud mot utbyggnad av vissa djurstallar fram till den 1 juli 1984.

I likhet med vad som framförs i propositionen anser utskottet att det främst av regionalpolitiska skäl bör finnas dispensmöjligheter inom prisstödsområdena 1 och 2 enligt förordningen om prisstöd till vissa jordbruk. Men inom utskottet anser vi att det även i intilliggande områden kan råda förhållanden som är likartade dem som är gällande inom prisstödsområdena 1 och 2, och då bör en dispensmöjlighet på samma grund som inom nämnda områden finnas. F. ö. kan det även inom andra områden finnas skäl till dispens utöver vad som anges i propositionen.

Inom jordbruket finns självfallet vissa djurstallar som ur miljösynpunkt knappast uppfyller de krav som kan anses vara erforderliga. De kan vara såväl ur arbetsmiljö- som ur djurhälsosynpunkt direkt olämpliga. I sådana

Nr 106

Onsdagen den
23 mars 1983

---

*Förbud under
viss tid mot ny-
byggnad av djur-
stallar för nötkrea-
tur, m. m.*

Onsdagen den
23 mars 1983

---

*Förbud under
viss tid mot ny-
byggnad av djur-
stallar för nötkrea-
tur, m. m.*

fall anser utskottet att dispenser bör kunna ges för nybyggnad. Av praktiska skäl kan i vissa fall dispens ges också för viss utbyggnad. Jag vill dock påpeka att dispensförfarandet bör ske mycket restriktivt.

Med detta uttalande angående dispenser från utskottets sida anser vi att de motioner som har väckts med anledning av propositionen och som framför krav på utökade dispensmöjligheter kan lämnas utan åtgärd.

Från moderata samlingspartiets och folkpartiets sida har motioner väckts med yrkande om avslag på propositionen, vilket har följts upp i den reservation som fogats till utskottets betänkande. Jag vill dock med tillfredsställelse konstatera att varken centern eller vänsterpartiet kommunisterna har anslutit sig till reservationen med krav på avslag på propositionen. Det är således en bred majoritet inom utskottet som avvisar kravet från moderaterna och folkpartiet om att propositionens förslag skall avslås.

Att de nu föreslagna åtgärderna skulle lösa problemen med överskottet är det ingen som har påstått. Men de ger ett bättre handlingsutrymme för att i framtiden lösa problemen.

Vidare framhålls i reservationen att överskottet skall mötas med andra åtgärder, exempelvis odling av proteinrika grödor och grödor för energiändamål samt högförädlade livsmedel för export.

De förslag till åtgärder för att minska överskottet som föreslås i denna reservation ingår emellertid i vad utredningen enligt direktiven skall titta på. Och det skulle väl vara olyckligt att – utan att först göra en översyn av tänkbara åtgärder – bara besluta om att de skall genomföras.

Inom jordbruket löser man inte kriser på samma sätt som man ofta försöker lösa dem på inom näringslivet i övrigt, genom att öka investeringarna. Den enskilda lantbrukaren kan i många fall lösa sina egna problem genom en utbyggnad och ökade investeringar. Men eftersom avsättningsutrymmet är begränsat ökas problemen totalt inom hela näringen i och med prisregleringssystemet.

Om man, som föreslås i reservationen, skulle avslå propositionen, skulle de största problemen uppkomma där vi inte vill att de skall uppstå, nämligen hos de unga lantbrukarna. De har i de flesta fall inköpt lantbruk där investeringarna varit eftersatta. Genom dyra investeringar och ökat produktionsöverskott, där lantbrukarna under vissa tider tvingas avsätta en viss del av produktionspriset till regleringskassan, hamnar dessa unga lantbrukare i en mycket brydsam ekonomisk situation och tvingas ibland lämna sitt företag. Det är för att skydda den enskilda lantbrukaren från att dras in i problem som han sedan inte kan klara sig ur som vi inom majoriteten i utskottet har ställt oss bakom regeringens förslag och anser det vara nödvändigt att under den tid som utredningen arbetar stoppa utbyggnaden av vissa djurstallar.

Därför, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 154 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! Utskottets vice ordförande Håkan Strömberg är onekligen en generös natur – det vill jag hålla honom räkning för. Men det är utan tvivel

ett medgivande som vi tar fasta på då han konstaterar att man inte skall räkna med att det nu föreliggande förslaget löser de problem som finns inom jordbruket. Detta är faktiskt, Håkan Strömberg, ett av de skäl som vi anför för att detta förslag av mycket kortsiktig natur bör avvisas.

Vi tar fasta på vad jordbruksministern har skrivit till livsmedelsutredningen, nämligen att frågan om produktionsobalansen är ett så pass allvarligt problem att det bör behandlas med förtur inom utredningen. Och jordbruksministern har också gett utredningen en påfallande kort tidsmarginal för att arbeta med detta problem – fram till den 1 oktober i år, med föreställningen att en riksdagsbehandling skall kunna ske så att ett nytt förslag skulle kunna träda i kraft redan vid halvårsskiftet nästa år. Vi bör samtidigt hålla i minnet att vi för dagen har sålt vår överproduktion på fläsk, och vi har väl också sålt vår överproduktion på smör till tämligen hyggliga priser.

Något akut problem som behöver lösas med en över ett år tillfällig åtgärd föreligger alltså egentligen inte. Med detta vill jag emellertid inte förringa det problem som jordbruket har med sin produktionsobalans.

Jag är alltså obenägen att använda ordet "överproduktion". Man måste ju fråga sig: I förhållande till vad? Det gäller framför allt inte i förhållande till livsmedelssituationen i världen, men väl i förhållande till vad vi producerar inom vårt land och i förhållande till vad vi konsumerar själva. I den jämförelsen har vi en överproduktion, men inte annars. Vi arbetar alltså med ett litet, litet överskott i ett globalt perspektiv, när det saknas livsmedel för kanske två tredjedelar av världens befolkning.

Mot denna bakgrund, herr talman, delar jag Håkan Strömbergs uppfattning att det nu framlagda förslaget om ett förbud som skall verka under 12–14 månader inte hade behövt läggas fram. Dessutom betraktar vi det som en styrning av livsmedelsutredningen. Jag har svårt att tänka mig att regeringspartiets företrädare i denna utredning kan ha en i förhållande till jordbruksministern avvikande uppfattning när det gäller den nu föreslagna åtgärden. Följaktligen uppfattar jag detta som en fingervisning från ministern om hur utredningen bör lösa sitt utredningsuppdrag.

Anf. 155 BÖRJE STENSSON (fp) replik:

Herr talman! Först vill jag yrka bifall till de två reservationer som jag har undertecknat i utskottets betänkande. Jag glömde att göra det i mitt första anförande.

Det talas här om överproduktion. Jag vill påstå att svenskt jordbruk totalt sett inte producerar några överskott. I varje fall har vi, om vi ser till värdet, ett betydande överskott på importsidan. Som exempel kan nämnas att vi år 1980 importerade livsmedel för 9,3 miljarder kronor, medan exportvärdet endast var 3,1 miljarder kronor. Importen motsvarade i värde räknat inte mindre än 7,1 % av vår totala varuexport.

Dessa fakta ger en antydning om de problem som skulle uppstå vid exempelvis en avspärrning med tanke på vilka krav som då måste ställas på det egna jordbrukets produktionsförmåga.

Förbud under viss tid mot nybyggnad av djurstallar för nötkreatur, m. m.

Onsdagen den
23 mars 1983

*Förbud under
viss tid mot ny-
byggnad av djur-
stallar för nötkrea-
tur, m. m.*

Man kanske kan säga att det f. n. råder ett visst överskott av mjölkprodukter. Men det kan delvis, förmodligen till största delen, sättas i samband med den goda skörden 1982, som jag nämnde i mitt första anförande. Det är sådana här saker som vi inte kan profetera om. Vi behöver, som jag ser det, den marginal som vi kallar överproduktion för att vi skall ha en någorlunda säkerhet.

Jag tror inte att det byggförbud som riksdagen nu går i författning om att besluta om kommer att ha den effekt som avses med det. Snarare har hotet om detta byggförbud lett till att det har gjorts investeringar som man, med tanke på den ekonomiska situation som många jordbrukare befinner sig i, i ett normalt läge säkert hade legat lågt med.

Anf. 156 HÅKAN STRÖMBERG (s) replik:

Herr talman! När Börje StenSSon börjar tala om vår livsmedelsimport vill jag påpeka att denna har med konsumtionsmönstret att göra. Börje StenSSon stod alldeles nyss i talarstolen och sade att han var mot alla former av förbud och regleringar. Jag förutsätter att han inte vill gå in och reglera konsumtionen här i landet, bestämma vilken typ av livsmedel som de svenska konsumenterna skall tvingas konsumera.

Vi kan inte blunda för att överskottet, som tidigare har utgjorts av spannmål, nu praktiskt taget omfattar alla livsmedelsprodukter inom regleringsområdet. Arne Andersson i Ljung pekade på att vi nu i stort sett inte har något överskott av fläsk. Det beror på de omständigheter som framför allt har drabbat Danmark och som har gjort att vi, under en kort tid, har kunnat exportera en del av vårt fläsköverskott.

Vi har aldrig, Arne Andersson, påstått att den nu föreslagna åtgärden skall permanentas, utan det är en tillfällig åtgärd för att stoppa planerade utbyggnader, som skulle ha inneburit att överskottet hade stigit ännu mer. Genom att dessa utbyggnader nu stoppas ger förbudet oss ett bättre handlingsutrymme, för att exempelvis odla andra grödor här i landet. Det ger oss en möjlighet – utan att man bygger fast sig i nya investeringar för ett stort antal år framöver – till ett större handlingsutrymme. Det är ju det som vi har tagit fasta på när vi nu ställer oss bakom förslaget om ett tillfälligt stopp för nyinvesteringar inom animalieproduktionen.

Anf. 157 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! Jag är onekligen imponerad av Håkan Strömbergs tal om ökat handlingsutrymme. Håkan Strömberg gör sig till en skicklig talesman för det starka samhället. Det starka samhället får genom denna regeringens åtgärd ökat handlingsutrymme, men svenskt jordbruk får det inte.

Jag sade i mitt anförande för en stund sedan att en byggnadsförändring inom jordbruket rimligen skulle vara en affär mellan bonden, möjligen banken och byggmästaren. Det har tillkommit en fjärde komponent, nämligen myndigheten, i form av lantbruksnämnden. Med andra ord: Myndigheten skall bestämma om det är en riktig investering eller inte. Skall detta kortsiktiga, under ett år eller väl det gällande riksdagsbeslut ha någon

---

*Förbud under
viss tid mot ny-
byggnad av djur-
stallar för nötkrea-
tur, m. m.*

betydelse måste det nästan uteslutande vara fråga om ett ovillkorligt beslut. Håkan Strömberg har f. ö. också bekräftat detta och sagt att dispenserna måste vara undantagsfall.

Detta är alltså en kall, hård samhällets hand över svenskt jordbruk. Det kunde, Håkan Strömberg, i regeringens proposition ha stått bara en enda rad om att denna åtgärd, liksom den som man förutsätter att livsmedelsutredningen skall föreslå riksdagen att fatta beslut om, var av kortsiktig natur. Om det hade stått att man här efter förutsätter att jordbruket skall kunna producera och att man skall kunna tillskapa andra åtgärder, såsom alternativ odling och export av livsmedel, och att detta vore den intelligenta lösningen, som också regeringen företräder, hade vi haft mycket större förutsättningar att kunna tala om saken. Men det står inte en rad om detta, utan det är en "Höga Visan" över regleringens förträffliga effekter. Detta förslag är en kall och obönhörlig hand över svenskt jordbruk. Det är därför som jag uttrycker förvåning över att centerpartiet har ställt sig bakom det.

Anf. 158 BÖRJE STENSSON (fp) replik:

Herr talman! Nej, Håkan Strömberg, jag vill inte att vi skall ändra på den marknad vi har. Vi är i den värld vi lever i tvingade att ha vissa importbegränsningar. Vad jag avser med min antydning om dessa pengar är ju att forskning och detta att näringen går in för en annan odling av proteinrikare grödor kan ge till resultat att vi också minskar på importsidan, exempelvis i fråga om kraftfoder.

Det är tal om en ny reglering, som – vilket antyds i propositionen – inte kommer att hävas utan vidare utan kommer att få något slags fortsättning. Regleringar är inte bra. De gör bl. a. varorna dyrare.

Riksrevisionsverket har gjort en utredning och har bl. a. tagit fram ett exempel, som skymtade i någon av tidningarna just i dag, som visar att koplats har blivit mångdubbelt dyrare på grund av regleringar och bestämmelser. I många fall kan de vara bra, men i vissa fall har de en effekt som bara fördyrar. En koplats kostade exempelvis på 1950-talet 2 000 kr., och 1982 kostade den 45 000 kr. Bara denna summa kan innebära att många jordbrukare i dagsläget måste tveka inför att bygga nya ladugårdar. Jag tror att det är en tveksamhet som finns och som har tagit sig uttryck i ett minskat byggande. Branschorganisationerna på området kan vittna om det. Om utvecklingen hade fått fortsätta, hade det kanske räckt till. Den reglering som vi nu går in med är, som sagt var, definitivt inte bra, varken för konsumenten eller för producenten.

Anf. 159 HÅKAN STRÖMBERG (s) replik:

Herr talman! Jag är en ivrig förespråkare för ett starkt samhälle. Där människorna har en stark köpkraft, där blommar också näringslivet. I ett samhälle som har svagheter blir problemen större, i synnerhet om man i ett sådant samhälle skall låta marknadsekonomin spela fritt. Då slås de grupper ut som jag pekade på i mitt anförande och som inte borde slås ut, nämligen de unga och nyetablerade lantbrukarna, som svenskt lantbruk skall bygga sin

---

*Förbud under
viss tid mot ny-
byggnad av djur-
stallar för nötkrea-
tur, m. m.*

framtid på. För egen del ser de det också som en möjlighet att genom ökade investeringar försöka klara sig ur de svåra problem som de drabbats av. I och med större avsättningssvårigheter och ökade avgifter till regleringskassorna drabbas de av mycket stora ekonomiska svårigheter och måste i många fall lämna sina företag. Det är dem som vi vill skydda genom att införa det här stoppet under den tid som utredningen arbetar fram förslag om den framtida inriktningen av jordbruket och om hur vi skall lösa nuvarande problem. Jag tror att detta är angeläget. Det har ju också visat sig att jordbruksnäringens organisationer ställt sig bakom förslaget. De har ju också mycket stor kännedom om de problem som vi f. n. har.

Anf. 160 SVEN ERIC LORENTZON (m):

Herr talman! Jag trodde att vi mer skulle diskutera investeringsstoppet och kanske mindre livsmedelspolitiken. Men jag är övertygad om att jordbrukarna inte har någonting att frukta av livsmedelsutredningen. Den diskussion som följer på den utredningen kan vi ju ta när den tiden kommer.

Sverige har ett av världens effektivaste jordbruk. Det är en effektivitet som har uppnåtts tack vare insatser av teknik, kapital och kunnande hos jordbrukarna. När Håkan Strömberg säger att investeringsstoppet på något sätt skulle gynna de yngre jordbrukarna betvivlar jag det. Jag tror att det är just de yngre jordbrukarna med sin utbildning, sin effektivitet och sina satsningar som fört näringen framåt. Jag tror att det skulle vara främmande för dem, om de inte fick fortsätta. Om en näringsgren skall ha någon framtid, och det har onekligen jordbruket, måste kravet på effektivitet ställas väldigt högt.

Låt oss konstatera att allt fler jordbrukare använder modern teknik. Låt oss också konstatera att denna utveckling måste fortgå. Ett stagnerande skulle ganska snabbt bli förödande för näringen och på sikt för landet. Om näringen och landet skall utvecklas på detta område, fordras det faktiskt att möjligheter till utveckling föreligger. Jag vill påstå att risken för ett investeringsstopp kommer att få en stagnerande effekt. Det beror bl. a. på att man kan misstänka att ett tillfälligt investeringsstopp kan vara början till en etableringskontroll. Vad en sådan kan innebära i form av byråkrati och godtycke vet vi inte. Det är väldigt svårt att säga. Men jag är övertygad om att jordbruket såsom näring bör värja sig mot ytterligare styrinstrument.

Inte bara volymen utan även lokaliseringen av produktionen kan komma att ingå i ett sådant förslag. Låt oss då konstatera att ett investeringsstopp eller en etableringskontroll på kort sikt inte har någon som helst inverkan på produktionen. Därför bör förslaget om förbud mot nybyggnad av djurstallar för nötkreatur, svin och höns bestämt avvisas.

Utskottets talesman, Håkan Strömberg, talade om utskottets skrivningar om dispensmöjligheterna. Dessa gör att förbudet under den korta tid som det föreslås gälla kommer att få ringa effekt.

Ekonomiskt optimum för ett animalieproducerande företag når man redan vid måttligt stora investeringar. Det behövs inga jättestora anläggningar. Naturligtvis bör jordbruksföretagen liksom alla andra företag sträva efter

ekonomiskt optimum. Om företag av olika skäl, ofta skatteskal, investerar ytterligare, kan det naturligtvis ifrågasättas. Den livsmedelsutredning som här så flitigt har åberopats och de balanser som det här har talats om kommer nu att med förtur pröva olika sätt att påverka produktionsvolymen.

Utöver nu gällande regleringsmöjligheter – där vi har sådana, och vi har under senare år infört moment i själva jordbruksproduktionen som kommer att kunna påverka utvecklingen – kan förslag om tvåprissystem, stallbanker samt ändrade avskrivningsregler för byggnad för animalieproduktion komma att diskuteras.

Investeringsstoppet måste vara mycket negativt för den lilla men för jordbruket så viktiga industri som ägnar sig åt lantbrukets ekonomibygnader och inredningar. Ett ettårigt stopp är nog för att dessa företag antingen genom nedläggningar eller övergång till annan produktion försvinner ur marknaden. För jordbruket kommer stora problem att uppstå, särskilt när det gäller underhåll och service. I ett modernt djurstall i dag ingår maskiner och utrustning med hög teknik. Det fordras verkliga experter och specialister, inte minst snabb tillgång till dessa. Om dessa småföretag läggs ned och försvinner ur marknaden, kommer jordbruket att få mycket stora problem och drabbas av skada. Därför, herr talman, yrkar jag bifall till de moderata reservationer som är fogade till detta utskottsbetänkande.

Anf. 161 EINAR LARSSON (c):

Herr talman! Den omsorg och det intresse som moderaterna här har visat centerns ställningstagande måste härröra från deras försök att kamouflera sin underliga inställning. Det måste väl ändå vara ganska genant för en föreningsman och företrädare för moderaternas jordbrukspolitik att gå rakt emot vad vår egen organisation, RLF, har tyckt i detta fall. Den har ju dels beställt ett förslag av denna karaktär, dels hälsat regeringens förslag med tillfredsställelse. Därför förstår jag de mångordiga förklaringar med vilka moderaterna försöker kamouflera detta.

En känd statsman har många gånger från riksdagens talarstol sagt att man, om man skall kunna färdas med trygghet och säkerhet på resan, måste använda både gaspedalen och bromsen med anpassningsförmåga och omdöme, annars råkar man i svårigheter.

Om man trampar gasen i botten, kan man plötsligt bli tvingad att bromsa i panik. Det är en självklar och klok regel för alla bilförare att inte göra så, men den är också bra att tillämpa i många andra sammanhang i livet.

Centern har vid åtskilliga tillfällen under många år rekommenderat denna regel när det gäller jordbrukets produktionsanpassning och inte minst volymen av animalieprodukter. Men andra partier har envist vägrat att lyssna på oss. Om socialdemokraterna hade lyssnat på oss för fem år sedan, då vi väckte en motion i ärendet, så hade vi redan då kunnat ta itu med detta problem. Övriga partier har principiella invändningar. Där råder den starkes rätt och djungelns lag, men det kan vi från centern aldrig acceptera.

Att gaspedalen trampats i botten i stället för att användas med försiktighet är egentligen den elementära orsaken till dagens debatt om s. k. överskotts-

Förbud under viss tid mot nybyggnad av djurstallar för nötkreatur, m. m.

---

*Förbud under
viss tid mot ny-
byggnad av djur-
stallar för nötkrea-
tur, m. m.*

problem. Det är också orsaken till den panikbromsning som regeringen gör sig skyldig till och som här i debatten mötts med begofad kritik.

Det vore lockande att i detta läge ta en lättköpt politisk poäng genom att kritisera det krångel och den byråkrati som här har beskrivits. Om man inte hade känt ett realpolitiskt ansvar kunde en sådan taktik i vissa fall ha varit partipolitiskt gångbar. Men eftersom det förelåg risk för att regeringsförslaget med sin stela låsning efter ett panikartat totalstopp skulle gå igenom här i riksdagen, valde centern att med sin motion påverka utskottets skrivning. Jag vill särskilt hänvisa till det som står nederst på s. 5 i utskottets betänkande. Vad som där anförs är oerhört viktigt för att få en praktisk och förnuftig tillämpning av detta riksdagsbeslut. Så här skriver utskottet: "Med anledning av de synpunkter på dispensfrågan som framförts i de nyss redovisade motionerna får utskottet framhålla att det givetvis kan tänkas ytterligare fall, där särskilda skäl kan anföras för en dispens mot förbudet. Sålunda kan t. ex. arbetsmiljö- eller djurskyddsskäl liksom också allmänna miljövårdssynpunkter i vissa fall utgöra starka motiv för att en nybyggnad tillåts ske, under förutsättning att åtgärden ej eller endast i obetydlig utsträckning medför en ökning av produktionskapaciteten."

Till sist, herr talman! Vad gäller det större problemet om investeringskontroll har vi i vårt särskilda yttrande valt att beskriva hur vi tänker oss att denna mer komplicerade fråga skall lösas på lång sikt. I avvaktan på de utredningar och de överväganden som behöver göras har vi alltså valt att använda en praktisk och realpolitisk taktik. Det har medfört en utskottsskrivning som ger utrymme för en i praktiken vettig hantering.

Anf. 162 ARNE ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! I en viktig jordbrukspolitisk fråga har jordbruksutskottets ordförande ägnat sig åt ett trafikpolitiskt anförande, där han har gasat, bromsat och talat om en förfärlig massa trafikpolitiska finesser. Jag vet inte vad dessa saker har att göra med den fråga vi skall diskutera.

Han inledde sitt anförande med att säga att han beundrade den omsorg vi visade hans parti. Jag vill inte säga emot honom på denna punkt, för vi hade ett visst intresse av centerpartiets ställningstagande i denna fråga. Men uppriktigt talat var vi besvikna på centerpartiet, som inte var mer klarsynt än att man ställde sig bakom långtgående regleringar på jordbrukets område i stället för att i det längre perspektivets anda ägna sig åt att tillsammans med oss försöka eliminera effekterna av överskottsproduktionen.

Einar Larsson må tycka att vi ägnar centerpartiet en oproportionerligt stor uppmärksamhet. Men jag ägnade i mitt anförande 5,5 minuter åt sakfrågan och möjligen 30 sekunder åt centerpartiet. Einar Larsson däremot gladdes oss genom att starta sitt anförande med en vänlighet mot oss. Jag förnekar inte, Einar Larsson, att vi var besvikna på centerpartiet för att centerpartiet inte ägnade sig mer åt sakfrågan, såväl i dagens debatt som under utskottsbehandlingen. I mitt huvudanförande uttryckte jag besvikelse över att ni biträdde regeringsförslaget och hade motioner som syftade till att vidga dispensmöjligheterna inom regeringsförslagets ram, samtidigt som ni i det

---

*Förbud under
viss tid mot ny-
byggnad av djur-
stallar för nötkrea-
tur, m. m.*

särskilda yttrandet uttalade ert gillande av de motioner som hade väckts från centerpartiets sida och som tog sikte på en etableringskontroll. Längre än till etableringskontroll kan man inte komma. Så långt sträckte sig ändå inte regeringsförslaget. Ni inom centerpartiet leder ligan av regleringsivrare när det gäller den här frågan. För den skull använde jag sex rader i mitt anförande åt att uttrycka besvikelse över att vi inte kunde hjälpas åt i denna viktiga fråga. Detta var den enkla förklaringen till att jag över huvud taget nämnde centerpartiet. I sanningens namn förtjänade väl inte centerpartiet någon upphöjelse. Regeringen har i dessa frågor ensam majoritet, varför centerpartiet inte behövdes som vapendragare. Det var ett onödigt bistånd i en omöjlig situation. Debatten blev omöjlig, Einar Larsson.

Anf. 163 SVEN ERIC LORENTZON (m):

Herr talman! Även om vi har utomordentligt goda kontakter med jordbrukets ekonomiska och fackliga organisationer, är vi inte i det här sammanhanget några ombud för LRF. Vi tar politisk ställning med hänsyn till vår politiska inriktning och vilja.

Jag kan instämma i Arne Anderssons i Ljung anförande, men vill påpeka för Einar Larsson att det även inom jordbrukets organisationer råder mycket delade meningar i dag om etableringskontroll och investeringsstopp. Näringen är mycket tveksam till en sådan här lösning av problemen. Man är beredd att ta betydligt större ansvar för hela produktionsbalansen. Jag och mitt parti tror att det är denna väg som man bör gå. Näringen måste engagera sig mer aktivt. Då det från olika branschorganisationers sida uttalats att de är beredda att försöka lösa problemen, tycker jag att man skall ta fasta på detta. Jag trodde att Einar Larsson och hans parti åtminstone visste hur debatten förs i LRF och i föreningsrörelsen.

Anf. 164 EINAR LARSSON (c):

Herr talman! Arne Andersson i Ljung uttryckte besvikelse över att centern inte har intagit samma ståndpunkt som moderaterna. Detta uppfattar jag närmast som en komplimang. Själv skulle jag ha blivit mycket generad, om jag hade fått beröm för att jag tagit ställning på samma sätt som moderaterna gjort i dessa frågor. Vi kan alltså lämna besvikelsen därhän, men jag tror faktiskt att jordbrukarnas och LRF:s besvikelse över moderaternas ställningstagande är större än över vårt. Jag vet inte vilka källor Sven Eric Lorentzon har när han gör sina tolkningar. För min del har jag bara hållit mig till LRF-ledningens officiella ställningstaganden och utgått ifrån att LRF:s ledning förbehållit sig rätten att själv bestämma.

Sven Eric Lorentzon sade att man har skilt mellan ett fackligt-ekonomiskt ställningstagande och ett politiskt. Jag kan inte förstå hur man kan göra en sådan åtskillnad. Centern väljer att försöka hitta lösningar och ställningstaganden som har en saklig, objektiv och realistisk bakgrund. Sedan kan det väl hända, som moderaterna antyder, att centern inte plockar några billiga poäng på detta. Men detta är inte vår avsikt, om det nu skulle vara så illa att moderaterna har rätt på denna punkt, vilket jag betvivlar. Jag tror trots allt

Onsdagen den
23 mars 1983

*Förbud under
viss tid mot ny-
byggnad av djur-
stallar för nötkrea-
tur, m. m.*

att hut går hem i längden, och folk i allmänhet accepterar det som är sakligt, riktigt och rätt. Därför anser jag att vi i det här realpolitiska skedet – eftersom centern principiellt bekänner sig till det jordbruk vi har, vilket redan är föremål för mycket bestämda ramar – också skall ha styrmedel för att hindra en okynnesetablering. Det har vi bett moderaterna om i många år att hjälpa oss att genomföra.

Hade vi inte haft företag som etablerade sig på asfalt och baserat sin produktion på importerat foder – i vissa branscher står ett enda företag för hela överskottet – skulle jag ha förstått resonemanget om frihet och fria marknadskrafter. Men sådan är inte situationen, och därför har vi sagt att för vår del accepterar vi – liksom LRF – att jordbruket till sitt förfogande har vissa möjligheter till korrektiv av felaktiga etableringar som skadar hela näringen, och som i det långa loppet också skadar konsumenternas intressen. Det måste finnas en viss kostym som är lagom för vår produktion. Den skall vi efter hand i den sittande livsmedelsutredningen finna grundvalar för att bättre kunna korrigera. Det vill jag gärna också hoppas på.

Men det skulle vara mycket ologiskt om centern i det här läget, när socialdemokraterna efter fem års funderande på den här frågan tar tag i ärendet, inte gick in med en objektiv realpolitisk ambition att påverka utskottsbetänkandet så att det också blir praktiskt hanterbart. Det anser jag att vi har lyckats med.

Anf. 165 ARNE ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! Jag vill gärna medge att Einar Larsson nu, efter det uppskärade inlägget om vårt intresse för hans parti, onckligen berör en fråga som är mycket allvarlig, och det är den icke arealbundna produktionen. Jag vill oförbehållsamt säga att det problemet finns. Men frågan är om behovet av den politiska åtgärd regeringens förslag innebär var så hastigt påkommet att vi måste vidta denna åtgärd. Livsmedelsutredningen har fått så kort tid på sig för att lägga fram förslag till lösning av problemet att vi inte kunde nöja oss med detta. Vi är alltså överens om att det finns ett problem men inte om sättet att lösa det.

Jag utesluter inte att Svante Lundkvist myste ganska gott över de lovord som östes över hans parti, om än indirekt, då Einar Larsson för en stund sedan talade om att centerpartiet strävade efter lösningar som hade saklighet och en stark känsla för vad rörelsen behövde, liksom att det fanns realistisk bakgrund. Ja, det må vara väl bekommet att jordbruksministern tyckte att det var skönt för örat att lyssna till. Enligt mitt förmenande är det trots allt ett starkt inlägg för att myndighetsutövning och hårdare reglering är den ljuvaste musik som finns för ett centeröra. Detta med djurstallar är, herr talman, någonting i hästväg.

Anf. 166 SVEN ERIC LORENTZON (m):

Herr talman! Kära Einar Larsson, jag trodde att även Einar Larsson hade kontakter med de olika branschorganisationerna. Inte minst under den senaste veckan har ledande personer från mjölksidan, slaktsidan osv. uttalat

att man är beredd att själva försöka lösa problemet.

Einar Larsson tar upp olika påståenden om att centern förbehåller sig rätten att själv tolka sina uttalanden. Jag vill dock säga att det gör också vi moderater.

Hut går hem. Ja, jag vet inte om det är vi moderater som behöver tala om att hut går hem. Jag tror att Einar Larsson kanske skulle sätta sig i sin egen lilla kammare och fundera. Men jag skall ändå säga till herr Larsson att vi från moderat håll heller inte har något till övers för det som han här kallar okynnesetableringar. Jag berörde det i mitt inledningsanförande. Jag sade att det i dag sker nyetableringar där ekonomiskt optimum redan är nått. Näringen är inte betjänt av sådana etableringar, och vi är beredda att försöka klara det problemet på andra sätt. Men vi tror inte att näringen mår bra av mer planstyrning.

Anf. 167 EINAR LARSSON (c):

Herr talman! Med ett försök till viss hänsyn till kammarens arbetsförhållanden vill jag bara mycket kortfattat säga att jag inte har talat om tolkningen av centerns uppfattningar. Det har herr Lorentzon missuppfattat. Jag har sagt att jag tror att LRF självt bäst tolkar sin uppfattning, och jag har följt de officiella uttalandena från LRF:s ledning. Det torde vara svårt för herr Lorentzon att påstå att den har någon annan uppfattning någonstans i bakgrunden.

Sedan vill jag välkomna Arne Andersson i Ljung när han nu – liksom socialdemokraterna – börjar erkänna att det var tokigt med okynnesetableringar på asfalt. Det är bra att man vaknar till insikt. Det är bara att beklaga att det är litet sent.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1 (förslag om avslag på propositionen)

Utskottets hemställan bifölls med 219 röster mot 92 för reservation 1 av Arne Andersson i Ljung m. fl.

Mom. 2–4

Utskottets hemställan bifölls.

19 § Anslag till polisväsendet och åklagarväsendet

Föredrogs

justitieutskottets betänkanden

1982/83:20 om anslag till polisväsendet (prop. 1982/83:100 delvis) och

1982/83:21 om anslag till åklagarväsendet (prop. 1982/83:100 delvis).

Nr 106

Onsdagen den
23 mars 1983

---

*Anslag till polis-
väsendet och
åklagarväsendet*

Onsdagen den
23 mars 1983

*Anslag till polis-
väsendet och
åklagarväsendet*

Anf. 168 TALMANNEN:

Justitiekottets betänkanden 20 och 21 debatteras i ett sammanhang och yrkanden beträffande båda dessa betänkanden får framställas under den gemensamma överläggningen.

Anf. 169 BJÖRN KÖRLOF (m):

Herr talman! Låt mig kortfattat anföra några synpunkter på de moderata reservationerna till ett av de betänkanden från justitiekottet som vi nu behandlar och som gäller i första hand polisväsendet.

På många sätt styrs betänkande 20 av pågående genomgripande utredningar inom det här ämnesområdet. Polisberedningens arbete är ännu inte avslutat, narkotikakommissionen och kommissionen som skall utveckla ett samlat program mot den ekonomiska brottsligheten och skatteflykten har vittgående uppgifter, bl. a. när det gäller organisations- och resursfrågor inom polisen för att bekämpa dessa typer av allvarliga brott.

Moderata samlingspartiet är representerat i de här kommissionerna. Av det skälet har mitt parti i utskottet funnit det lämpligt att avvakta med mera väsentliga ställningstaganden tills resultatet av dessa utredningar föreligger.

Också på annat sätt finns det begränsningar i våra möjligheter att göra de satsningar inom polisområdet som i och för sig med hänsyn till brottslighetsutvecklingen vore behövliga. Det är de stränga krav på återhållsamhet och besparingar som är nödvändiga för att få vår samhällsekonomi i balans. Det gäller naturligtvis också på detta område.

Vad som kan göras är omfördelningar mellan olika resurser för att om möjligt öka effektiviteten och få till stånd en kraftsamling mot de allvarligaste tendenserna i kriminaliteten.

På en punkt har vi inte ansett att det är nödvändigt att invänta polisberedningens slutliga förslag, och det gäller vårt förslag om en professur i polisforskning vid polishögskolan. Den förutsätts finansieras genom en motsvarande reducering av anslaget till brottsförebyggande rådet.

Frågan har diskuterats i flera år och bemötts mycket positivt av utskottet, som vitsordat behovet av just denna forskning.

Frågan gäller väl egentligen nu bara om denna forskningsprofessur har ett så väsentligt samband med polisberedningens arbete att det är olämpligt att bryta ut den. Vi kan inte finna att detta samband är sådant att riksdagen inte skulle kunna fatta beslut i frågan nu.

Jag vill därför yrka bifall till reservationerna 1 och 4 vid justitiekottets betänkande nr 20, där det framhålls att en sådan professur bör komma till stånd.

Omfördelning av vissa polisresurser är ett inslag i budgetpropositionen vilket syftar till att få till stånd bättre prioriteringar. Vi moderater har mot bakgrund av den statsfinansiella situationen kunnat godta den antalsmässiga omfördelningen i stort, men vi vill använda de sålunda frigjorda resurserna på något annat sätt. Men jag vill understryka att vi gör detta i avvaktan på de

båda kommissionerna mot narkotikabrottslighet och ekonomisk brottslighet.

Av de 50 tjänster som socialdemokraterna vill sätta in i kampen mot ekonomisk brottslighet vill vi i stället använda 20 tjänster i kvarterspolisverksamhet. Det finns, tycker vi, viktiga motiv för detta.

Det brottsförebyggande arbetet är av avgörande vikt i kampen mot otryggheten på gator och torg och framför allt i kampen mot ungdomskriminalitet av olika slag. Både undersökningar här i Sverige och särskilt i Storbritannien pekar på att kvarterspoliser som får god och förtroendefull kontakt med ungdomarna inom sitt ansvarsområde märkbart påverkar kriminalitetsnivån nedåt och bidrar till ökad trygghet för alla i området. Möjligheterna att tidigt ingripa mot t. ex. vandalisering och narkotikamissbruk ligger bl. a. i föräldrarnas, skolans, polisens och socialtjänstens nära kännedom om ungdomar med problem.

Lyckas vi bryta kriminalitetskarriärer tidigt hos ungdomarna, kan vi sannolikt få ner ungdomskriminaliteten också totalt med icke föraktliga tal. Eftersom ungdomskriminaliteten är vårt storleksmässigt största brottslighetsproblem – låt vara inte kvalitetsmässigt – är kvarterspoliser en viktig satsning för att få ner den totala brottsligheten och öka tryggheten i samhället. Det är det skäl som ligger bakom vårt önskemål om en omfördelning inom den ram som justitieministern totalt avdelar.

Jag vill mot denna bakgrund också yrka bifall till reservation 7 vid justitieutskottets betänkande nr 20.

Anf. 170 KARIN SÖDER (c):

Herr talman! Det råder en bred enighet om att den ekonomiska brottsligheten är ett stort problem i vårt samhälle. Denna form av brottslighet kan sägas rikta sig mot samhället självt och skulle kunna äventyra hela grundvalen för vårt samhällssystem, ett system som bygger på ansvar för oss själva och för våra medmänniskor, med skatter och avgifter som medel för oss att uppnå fördelningspolitiska och sociala mål. Det är en viktig uppgift för oss här i riksdagen att med all kraft medverka till att bekämpningen av denna brottslighet blir så effektiv som möjligt.

Ekonomisk brottslighet är ingen ny företeelse, även om den uppmärksamats alltmer på senare år. Det är en typ av brottslighet som man tidigare betecknat med de brottsrubriceringar som finns i brottsbalken och anslutande författningar och som man inte som nu givit något samlingsbegrepp. Ekonomisk brottslighet är fortfarande inte någon brottsrubricering i formell mening. Det finns därför ingen helt klarläggande definition av begreppet. Den definition som alltmer kommit att användas är hämtad från ett betänkande från justitieutskottet vid 1980/81 års riksmöte. Man räknar där till ekonomisk brottslighet sådan brottslighet som har ekonomisk vinning som direkt motiv och som har en kontinuerlig karaktär, bedrivs systematiskt och förövas inom ramen för näringsverksamhet som i sig inte är kriminaliserad men som i det enskilda fallet utgör själva grunden för de kriminella handlingarna. Som exempel angavs skattebedrägerier, valutabrott, vanliga

Onsdagen den
23 mars 1983

*Anslag till polis-
väsendet och
åklagarväsendet*

bedrägerier och gäldenärsbrott.

Vid tidigare debatter i denna fråga här i kammaren har det från socialdemokraternas sida gjorts gällande att ingenting gjordes av de centerledda regeringarna. Statsrådet Rainer, som glädjande nog är närvarande här i kammaren, tycks dock ha en mera positiv inställning, då han dristar sig att uttala att det har gjorts åtskilligt under senare år. Jag vill därför, även om timmen är sen, ta några minuter i anspråk för att peka på en del som har hänt sedan 1976.

Fram till regeringsskiftet 1976 hände inte mycket på detta område. Det var först när den första icke-socialistiska regeringen i juli 1977 gav brottsförebyggande rådet i uppdrag att se över den organiserade och ekonomiska brottsligheten som den första samlade regeringsåtgärden vidtogs. BRÅ:s arbete har varit framgångsrikt och avkastat en lång rad rapporter och promemorior. De allra flesta har också lett till lagstiftning. Utöver BRÅ:s arbete har det inom flera traditionella statliga utredningar arbetats fram förslag som sedan lett till beslut i regering och riksdag.

Det rör sig om ett trettiotal större lagstiftningsprojekt som genomförts under de senaste sex åren. Ingripande ändringar har gjorts i hyreslagstiftningen, valutalagstiftningen, konkurslagstiftningen, skattelagstiftningen, tulllagstiftningen samt lagstiftningen om yrkesmässig trafik och om miljöskydd. Härutöver har flera ändringar gjorts i brottsbalken beträffande häleri, vissa arbetsmiljöbrott, dobbleri och miljöbrott. Nya lagar har tillkommit; hit hör lagstiftningen om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter, om säkerhet för skattefordringar och om utredning i utländska skatteärenden samt lagarna om finansbolag och handel med begagnade varor. Slutligen är ej att förglömma lagen mot skatteflykt och den nya utsökningsbalken.

Och det är inte bara på det rena lagstiftningsområdet som vi genomförde omfattande skärpningar. Också organisatoriska förändringar har företagits. Inom polisen har skapats en helt ny organisation i form av ekonomiska rotlar. Dessa har länen som primärt verksamhetsområde. Också taxerings- och exekutionsväsendet har omorganiserats. Numera pågår även ett omfattande samarbete mellan de myndigheter som i sin verksamhet har att arbeta med den ekonomiska brottsligheten. Detta arbete äger rum såväl på central och regional som på lokal nivå och har även fått till följd att betydande insatser gjorts från enskilda kommuners sida.

Satsningen på att bekämpa den ekonomiska brottsligheten har fortsatt också under innevarande budgetår. I förra årets budgetproposition föreslogs, och beslutades av riksdagen, inrättandet av fyra nya ekonomiska rotlar. Beslut fattades vidare om att fyra tjänster som kvalificerade ekonomer skulle tillföras polisväsendet för utredningar i komplicerade ärenden. Även på lagstiftningsområdet fattades många viktiga beslut om skärpningar.

Den socialdemokratiska majoriteten hänvisar på många ställen i det betänkande vi nu behandlar till kommissionen mot ekonomisk brottslighet som den socialdemokratiska regeringen med, vill jag nog påstå, stora åthävor har inrättat. Denna kommission var dock inte något nytt. Redan 1977, när

den icke-socialistiska regeringen gav BRÅ uppdraget att utföra en lagstiftningsöversyn, kan man säga att en kommission inrättades. Denna avlöstes under 1982 av en samrådsgrupp inom regeringskansliet för att samordna de olika departementens arbete på området. De förslag som utarbetats före regeringsskiftet har genom beslutet om en ny typ av kommission kommit att fördröjas väsentligt. Det är min förhoppning att när den Heurgrenska kommissionen väl funnit sina arbetsformer ett lika gott arbete som tidigare skall kunna utföras och ytterligare förbättringar av lagstiftningen på området vara möjliga.

Det är inte minst mot bakgrund av socialdemokraternas tidigare agerande under oppositionstiden som jag med stor förvåning noterat de socialdemokratiska utskottsrepresentanternas ovilja att utan onödig tidsutdräkt fortsätta arbetet på detta område. I stället för att nu utan försening besluta om ytterligare omfördelningar till förmån för bekämpandet av denna brottslighetstyp, vill man avvakta vad kommissionen mot ekonomisk brottslighet kan komma att föreslå.

Detta är precis vad vi förmodade när vi skrev vår motion i januari. I reservationen anför vi om denna punkt följande: "Det är mot bakgrund av det omfattande arbete som bedrivits under de sex senaste åren och den under förra året genomförda omorganisationen onödigt att regeringen nu beslutat tillsätta en särskild kommission för att arbeta med frågan. Genom detta beslut har ett helt onödigt stillestånd i utredningsarbetet uppkommit, samtidigt som det fortsatta arbetet med de förslag som redan framtagits fördröjs."

Men nu är det som det är med detta, och jag vill framföra en önskan om att regeringen inte ytterligare fördröjer arbetet med att ta fram förslag till åtgärder på det här mycket angelägna området utan verkligen gör som man har sagt, nämligen arbetar snabbt.

Det är emellertid beklagligt, herr talman, att socialdemokraterna i utskottet inte har velat "sträcka ut handen" och tillstyrka våra motioner, då vi i sak tycks ha mycket näraliggande uppfattningar.

Låt mig bara ta ett exempel. I motionen av Stig Josefson och Gunilla André har föreslagits ytterligare omfördelningar inom polisen, åklagarväsendet och domstolarna till förmån för åtgärder mot ekonomisk brottslighet. Man har vidare föreslagit ökad utbildning och att ytterligare tjänster med särskilda krav på ekonomiska kunskaper skall inrättas. Dessa krav avstyrks samtliga. När det gäller åklagarna anför utskottsmajoriteten ytterligare:

"Att såsom förespråkas i motionerna nu tillföra åklagarväsendet ytterligare resurser för angivet ändamål utöver dem som föreslås i budgetpropositionen bör enligt utskottet inte ske med hänsyn till det statsfinansiella läget. Frågan om insatserna mot den ekonomiska brottsligheten måste vägas mot andra angelägna anslagsbehov. Kommissionen mot ekonomisk brottslighet har härvidlag en betydelsefull uppgift, och riksdagen bör inte med anledning av motionsönskemålen föregripa kommissionens ställningstagande i resursfrågorna."

Den motiveringen är ett praktexempel på hur arbetet fördröjs. Avvakta

Onsdagen den
23 mars 1983

---

*Anslag till polis-
väsendet och
åklagarväsendet*

kommissionen, säger man. Nu är det faktiskt så, att sedan utskottet tog ställning har kommissionen föreslagit regeringen åtgärder i samma riktning för att man skall klara av den stora anhopningen av mål i domstolarna. Jag skulle vilja fråga socialdemokraternas företrädare i utskottet: Är ni nu beredda att bifalla kommissionens förslag? Och om ni är beredda att göra det, varför är ni då inte villiga att tillstyrka ett förslag av nästan samma innebörd som vi hade i centermotionen? Jag hoppas att det inte har sin grund i att ni endast vill tillstyrka regeringsförslag och inte är beredda att acceptera goda förslag från oppositionen, utan att ni grundar era ställningstaganden på en saklig prövning.

I reservation nr 8 har vi tagit upp de åtgärder som vidtagits av de icke-socialistiska regeringarna och som jag redovisat tidigare i mitt anföran- de. Vi anser att det måste till fortsatta satsningar inom polisväsendet för att bekämpningen skall vara framgångsrik. Med hänsyn till det statsfinansiella läget måste det ske genom omfördelningar. Enligt vår mening bör det vara en uppgift för polisberedningen att undersöka vilka omfördelningar som är möjliga att genomföra. Vi beklagar än en gång att det inte har gått att få gehör för vårt förslag. Utskottets motivering för avstyrkandet går ut på att det är kommissionen som bör utföra detta arbete. Enligt vår uppfattning är det inte på det sättet. Det är polisberedningen som har de resurser och den kunskap som behövs för att man skall kunna göra lämpliga avvägningar av hur polisens resurser bäst skall kunna användas.

I reservation nr 9 behandlar vi vårt förslag om fler ekonomtjänster till polisen. Utskottet avvisar vårt förslag med motiveringen att större erfaren- heter av de ekonomtjänster som nyligen tillförts polisen bör avvaktas, innan man tar upp frågan om behovet av ytterligare sådana tjänster inom polisväsendet. Jag anser att det är ganska självklart att ekonomtjänster som tillförs polisen innebär en inte obetydlig förstärkning av polisens möjligheter att utreda kvalificerade förfaranden på det ekonomiska området. Man formligen ropar ju efter hjälp för att klara alla tekniskt krångliga manövrer som förekommer. Från centerns sida anser vi att arbetet med att göra omfördelningar så att fler ekonomtjänster kan inrättas måste starta omedelbart och bedrivs med mycket stor skyndsamhet. Varje dröjsmål på det här området leder till mycket stora skador. Men självfallet bör de förslag som läggs fram vara sakligt väl underbyggda.

När det gäller reservationen i betänkande nr 21 har jag redan behandlat en del av de frågorna. Jag vill dock ta upp en ytterligare aspekt, som närmast belyser med vilken inkonsekvens utskottsmajoriteten har behandlat våra yrkanden i utskottet. När utskottet behandlade frågan om omfördelningar inom polisväsendet i betänkande nr 20 anförde man från majoritetens sida att bedömningar härvidlag har sin naturliga plats i budgetberedningen av anslagen till polisen. Man anförde vidare: "Inriktningen i stort av polisverk- samheten och därav föranledda omfördelningsfrågor bör alltså prövas av statsmakterna. Det kan enligt utskottets mening uppenbarligen inte vara en uppgift för polisberedningen att befatta sig med frågor om det praktiska genomförandet av statsmakternas framtida beslut om eventuella omfördel-

ningar." Men när det gäller åklagarverksamheten, ja, då är det i stället den allestädes närvarande eko-kommissionen som skall pröva anslagen och resurstilldelningen. Då är det inte fel att lämna till en utredning att pröva budgetfrågor.

De frågor som vi har att behandla nu borde det vara möjligt att etablera ett brett samförstånd omkring. Det borde vara möjligt att se till sak och inte till ifrån vilket håll ett förslag kommer, och framför allt att se till att det inte blir onödigt tidsutdräkt. Jag hoppas, som jag sade tidigare, att förslagen från kommissionen nu skall komma fram så snart som möjligt och vara sakligt grundade.

I takt med att utredningsmaskineriet i kanslihuset har snurrat färdigt kommer det på område efter område att visa sig hur rätt vi hade med våra förslag. Jag är helt övertygad om att förslaget om ökade resurser till åklarväsendet inte är det enda område där de socialdemokratiska utskottsrepresentanterna kommer att finna att eko-kommissionen och regeringen följer den linje vi har uttalat i vår reservation.

Med det här anförda vill jag yrka bifall till reservationerna 8 och 9 i betänkandet 20 och till reservationen i betänkandet 21. De övriga reservationer som jag själv och Gunilla André står för kommer Gunilla André att behandla.

Anf. 171 BJÖRN KÖRLOF (m) replik:

Herr talman! Även om jag inte blev direkt apostroferad, konstaterar jag att det naturligtvis ligger en viss kritik mot oss moderater i Karin Söders sätt att uttrycka sig, eftersom vi har godtagit den majoritetsskrivning om den ekonomiska brottsligheten som finns i betänkandet 20.

Även om jag kan hålla med Karin Söder om att skrivningarna här ibland är litet njugga, vill vi inte bråka om det. Det väsentliga är ju att det nu faktiskt har uppstått den arbetsfördelningen mellan riksdag och regering att regeringen håller i eko-kommissionen. Där har samlats upp det arbete som skall göras för att fortsätta kampen mot den ekonomiska brottsligheten. Jag delar självfallet Karin Söders beskrivning av att det har vidtagits en mängd olika åtgärder under de borgerliga regeringsåren – där har vi ingen skillnad i vår bedömning. Men arbetet skall nu fortsätta, och det praktiska arbetet är lagt så att det är kommissionen som snabbt skall försöka ta fram resultat. I denna är ju också Karin Söders parti representerat. I allt väsentligt får vi alltså avvakta de förslag som kan komma därifrån.

Vidare har vi haft litet svårt att förstå hur centern argumenterar när man driver fram sina egna förslag till reservationer. Flera av dem innebär ju faktiskt ökade kostnader, utan att man på motsvarande sätt anvisar medel till dessa tjänster för ekonomer och annat som man vill satsa på. Det tycker vi att man bör göra. I det här läget är det rimligt att man varje gång man föreslår något, även på väldigt små poster, också kan anvisa medel. I annat fall tycker vi inte att resonemangen alla gånger är hållbara. Även om vi i en hel del skrivningar delar Karin Söders uppfattning, anser vi oss på den här punkten

*Anslag till polis-
väsendet och
åklagarväsendet*

Onsdagen den
23 mars 1983

*Anslag till polis-
väsendet och
åklagarväsendet*

inte kunna stå bakom dem, just därför att det inte finns några budgetmedel reserverade.

Anf. 172 KARIN SÖDER (c) replik:

Herr talman! Det är glädjande att Björn Körlof är överens med oss som representerar centern i utskottet. Men t. ex. när det gäller åklagarna vet vi ju att det finns ett skriande behov. Det behöver faktiskt inte utredas ytterligare. Här finns en chans att ställa upp för reservationen.

Jag sade i mitt anförande när det gäller att fortsätta arbetet i övrigt, att nu är vi i den situationen att kommissionen arbetar. Det blev en tidsutdräkt i höstas, det är alldeles klart, men i den här situationen borde vi i utskottet ha kunnat vara effektivare, i varje fall på några punkter, så att vi inte hade behövt invänta ytterligare förslag.

När det gäller den ekonomiska sidan har centern i sin budget totalt sett vägt in kostnaderna. På flera av de punkter som jag har tagit upp har vi också pekat på att man bör göra andra prioriteringar och uppdra åt regeringen att göra omfördelningar, såsom man har gjort i andra sammanhang – jag tänker på polisens område. När det gäller att få utrymme för narkotikarotlar och annat finns det omfördelningsmöjligheter. Detta bör man också utnyttja. Men jag vill understryka att vi har utrymme för de poster som kostar ytterligare pengar i vår budget.

Till sist vill jag säga att eko-kommissionen faktiskt kostar 500 000 kr. i månaden. Det är en icke oväsentlig summa och något som vi bör föra till protokollet. De pengarna hade kanske kunnat användas på ett bättre sätt om man fortsatt att arbeta med de utredningar som redan var tillsatta.

Anf. 173 BJÖRN KÖRLOF (m) replik:

Herr talman! Jag skall inte tvista med Karin Söder om huruvida centerns budgetförslag håller eller inte. Det är litet svårt att urskilja vad det är som vägs av mot det ena eller det andra – i varje fall går det inte att urskilja i budgeten avseende justitiedepartementet att motsvarande besparingar finns på andra områden.

Karin Söder säger att åklagare behövs, och det är sannolikt så. Men det gäller också vilken typ av åklagare som behövs, vilken utbildning de skall ha, om vi skall ha kombinationen åklagare–ekonomier eller kombinationen åklagare–ekonomier–poliser med olika typer av utbildningar, om vi skall ha skattejurister, osv. Man måste se på hela satsningen för att komma åt den ekonomiska brottsligheten, och den avvägningen bör rimligen ske på ett djupare plan, exempelvis i den här kommissionen. Därför är det litet svårt att säga om det riktiga är just centerns förslag om att det skall ske en satsning på åklagarväsendet. Det rimliga måste naturligtvis vara att man ser på hur denna avvägning skall göras för att man inom måttliga ekonomiska ramar skall få största möjliga effekt i den samlade strukturen för att bekämpa ekonomisk brottslighet som vi är ute efter. Det förefaller mig vara det riktiga sättet att resonera när det gäller hur man skall gå till väga för att komma åt den ekonomiska brottsligheten.

Anf. 174 HANS PETERSSON i Röstånga (fp):

Herr talman! Den del av årets budgetproposition som handlar om polisväsendet är ovanlig så till vida att den innebär en nedskärning av antalet poliser. Visserligen rör det sig om en blygsam nedskärning, men det är i alla fall fråga om en sådan. Såvitt jag vet är det den första nedskärningen sedan förstatligandet 1965. Detta sker samtidigt med att antalet brott ökar och polisen egentligen borde ha förstärkts för att kunna möta den ökade brottsligheten.

Inom poliskåren finns en stor oro för att man inte skall kunna uppfylla de krav som allmänheten ställer på polisverksamheten. Oron är naturligtvis befogad. Man har ju sedan ganska länge tvingats prioritera. Procenten upplarade fall för vissa brottstyper är skrämmande låg.

Sett i ett något längre perspektiv kan detta skada förtroendet från allmänhetens sida, och det gäller då förtroendet för såväl polisen som rättssamhället över huvud taget. Samhällsmedborgare som blir utsatta för en brottslig gärning kan inte förstå att polisen inte hinner ta itu med just deras fall. Det är förståeligt, för även bagatellartade fall kan för den enskilde framstå som någonting oerhört, kanske t. o. m. förödande.

Denna tecknade bakgrund till trots menar vi från folkpartiets sida att den prioritering som justitieministern har gjort, dvs. prioriteringen på våldsbrottsligheten, på den ekonomiska brottsligheten och på narkotikabrottsligheten, är riktig. Vi delar uppfattningen att vi i ett kärvt ekonomiskt läge måste hämta förstärkningarna inom polisväsendet, och det naturliga är då att de hämtas från trafikövervakningen.

Men – och det skall mycket villigt erkännas – det ligger vända bakom vårt ställningstagande. Risker finns ju att olyckorna på våra vägar ökar, att fler människor omkommer genom att vi minskar trafikövervakningen. Vi kan bara framföra en stilla förhoppning om att så inte blir fallet.

När det gäller narkotikabekämpningen har vi i flera avseenden en annan uppfattning än utskottsmajoriteten. Vi instämmer självfallet i målsättningen för narkotikakommissionen. På den har vi stora förväntningar, och vi hoppas innerligt att de skall infrias. Däremot anser vi att vissa insatser måste göras redan nu i kampen mot den illegala narkotikan.

Under ett antal år har polisen tillförts 400 narkotikapoliser. Vi har narkotikarotlar i länen och dessutom rotlar i flera stora polisdistrikt. Enligt folkpartiets mening måste vi gå vidare på den inslagna vägen. Ett ansträngt budgetläge får enligt vår åsikt inte förhindra ytterligare satsning på fler narkotikapoliser, och den satsningen måste ske redan nu.

Det är därför som vi föreslår att polisen skall tillföras 20 nya narkotikapoliser. Kostnaden härför är 2,7 milj. kr. – kanske något drygt – och det tycker vi är väl använda pengar. Som ett led i den tidigare satsningen i kampen mot den illegala narkotikan är det också folkpartiets uppfattning att utbyggnaden av de speciella narkotikarotlarna måste fortsätta.

Ett annat viktigt led i denna kamp är skyddet för vittnen i narkotikamål. Det är ytterst angeläget att personer som ställt upp som vittnen och senare kan bli föremål för represalier underrättas om permissioner och frisläpp-

Nr 106

Onsdagen den
23 mars 1983

---

*Anslag till polis-
väsendet och
åklagarväsendet*

---

*Anslag till polis-
väsendet och
åklagarväsendet*

ningar. Vi anser dessutom att vittnena bör kunna få ersättning för ökade levnadsomkostnader om de hotas och tillfälligt måste lämna sin vanliga bostad.

När det så gäller rekryteringen av polisaspiranter till polishögskolan innebär regeringens förslag det lägsta rekryteringstalet sedan polisväsendet förstatislades. Över huvud taget vill jag påstå och ärligt medge att det under rätt många år har varit en ganska ryckig rekrytering. Det har försvårat planeringen för skolledningen, och det äventyrar kvaliteten och kontinuiteten i utbildningen. Enkel matematik visar ju att rekryteringstalet bör ligga på 400 aspiranter årligen – det är just så många nya poliser som behövs för att fylla upp de vakanser som blir efter avgångna polismän.

Vårt förslag är alltså att rekryteringstalet skall fastläggas för längre perioder än ett år och att detta bör ges regeringen till känna.

Med det anförda, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationerna 2, 6, 10 och 12 i justitieutskottets betänkande 20.

Anf. 175 TOMMY FRANZÉN (vpk):

Herr talman! De bägge betänkanen som nu behandlas berör dels polisväsendet – där vi från vänsterpartiet kommunisterna har motionerat om att man bör öka resurserna för den del av polisen som sysslar med kampen mot den ekonomiska brottsligheten – dels åklagarväsendet.

När det gäller kampen mot den ekonomiska brottsligheten tror jag det är viktigt att konstatera att denna brottslighet har mycket stor omfattning. Olika utredningar talar om mellan 5 och 10 % av bruttonationalprodukten. Det skulle betyda att omfattningen av den ekonomiska brottsligheten rör sig uppemot 50–60 miljarder årligen, som undanhålls samhället för beskattning m. m. Den här typen av brottslighet har flera negativa följdverkningar. Den undergräver i mycket hög grad samhällssolidariteten. Vanliga människor ställer sig frågan varför de skall fullgöra sina plikter när andra, där det rör sig om mycket större belopp, undandrar sig sina. Det är människor som inte är så nogräknade som sysslar med denna verksamhet. Dessa människor lägger över sina egna ekonomiska skyldigheter på andra, lojala samhällsmedborgare.

Det har under ett antal år klart framgått att de borgerliga partierna har varit ovilliga att föreslå verkningfulla åtgärder, åtgärder som ordentligt tar upp kampen mot den ekonomiska brottsligheten. Den nuvarande socialdemokratiska regeringen och riksdagsgruppen har i samtliga fall när förslag har förelagts riksdagen hittills hänvisat till kommissionen mot ekonomisk brottslighet och ansett att där skall framarbetas förslag.

Jag tror att det är allvarligt om man bara skall överföra frågor till en kommission, även om dess arbete är tidsbegränsat till ungefär ett år. Det är detsamma som att riksdagen skulle undandra sig sina möjligheter och skyldigheter att för regeringen påtala vilka åtgärder som behöver vidtas.

När man diskuterar polisväsendet och åklagarväsendet bör man självfallet också titta litet på vilken inriktning åtgärderna bör ha.

Det är ganska klart att det behövs en höjd ambitionsnivå. Vi kan

---

*Anslag till polis-
väsendet och
åklagarväsendet*

konstatera att en sådan höjning till viss del har kommit i och med regeringsskiftet. Om ambitionsnivån är tillräckligt hög skall vi kanske låta den nya regeringen få ytterligare någon tid på sig att visa.

Det man framför allt behöver inrikta sig på är förebyggande åtgärder – åtgärder som gör det svårare för detta klientel att sysselsätta sig med ekonomisk brottslighet. Det kan man framför allt göra genom att på ett annat sätt prioritera bankernas kreditgivning och kontrollera att krediterna inte går till sådana verksamheter som i sig kan föranleda ekonomisk brottslighet eller där sådan brottslighet frodas. Självfallet finns det ytterligare önskemål om att prioriteringen av hur de olika krediterna skall ges skulle bygga på graden av samhällsnytta.

Man bör givetvis också prioritera de resurser som i dag finns för att attackera den större ekonomiska brottsligheten mer än den mindre. Olika regler och sanktionsbestämmelser bör skärpas.

Naturligtvis måste det också vidtas åtgärder som underlättar uppdragandet av ekonomiska brott, väckandet av åtal och indrivning. Flera sådana förslag återfinns i vpk:s motion om kampen mot den ekonomiska brottsligheten.

Många förslag – det rör bl. a. polisväsendet och åklagarväsendet – har avfärdats av statsfinansiella skäl. Även andra förslag har tidigare avstyrkts av dessa skäl, och sannolikt kommer förslag också i fortsättningen att avfärdas med samma motivering. Jag tror att man biter sig i tummen om man använder denna motivering.

Om man vet att det förekommer en mycket omfattande ekonomisk brottslighet och inte sätter till nödvändiga resurser för att avslöja den och försöker förhindra den i mesta möjliga grad, avhänder man sig också en hel del av de medel som den ekonomiska brottsligheten rör sig med och undanhåller samhället. Om man, som i detta fall, inte vill ge ytterligare resurser till åklagarväsendet innebär det att man inte heller har möjligheter att göra ordentliga utredningar och föra frågor till åtal som i sig skulle kunna innebära att man också fastställer hur pass mycket medel som samhället skall ha in och som man överlåter på kronofogdemyndigheter eller andra att driva in. Fullföljer man inte hela denna kedja och inte ger de resurser som är nödvändiga avhänder sig samhället också möjligheten att ta in dessa pengar. Jag vill påstå att en satsning på resurser i detta sammanhang inte skulle skada det statsfinansiella läget, utan tvärtom förbättra det på sikt, genom att samhället också kunde få in mera medel av dem som undanhålls i dag.

I detta fall utgör resurserna till den avdelning inom polisväsendet som har att bekämpa den ekonomiska brottsligheten ett exempel. Men där anser jag att det finns möjligheter att göra en omfördelning. I likhet med centermotionen har vi uppfattningen att man inom polisväsendet gott och väl kan göra omfördelningar, så att man satsar mera på åtgärder i kampen mot den ekonomiska brottsligheten. Det är ju mindre än 200 tjänster – efter införandet av de ytterligare 50 tjänster som föreslås i budgetpropositionen – som skall bevaka och försöka medverka till att avslöja den ekonomiska brottsligheten. Som jag sade tidigare har den en oerhört stor omfattning.

Förhållandet är likadant när det gäller åklagarväsendet. Den ökade

Onsdagen den
23 mars 1983

*Anslag till polis-
väsendet och
åklagarväsendet*

aktiviteten till följd av de under senare år trots allt ökade resurserna till polisen har också medfört att arbetsbördan har ökat inom åklagarväsendet. Man kan bara titta på antalet konkurser som inte medfört anmälان om gäldenärsbrott. Antalet uppgick vid årsskiftet till drygt 2 000 fall. En tredjedel av dessa fall hade inte gått till anmälان om gäldenärsbrott på grund av att åklagarväsendet inte hann med.

Nu har kommissionen mot ekonomisk brottslighet uppmanat regeringen att öka antalet åklagartjänster utöver vad som föreslås i budgetpropositionen. Men såvitt jag begriper är det också en för liten del, när man satsar på åklagaraspiranttjänsterna. Det behövs utan tvivel en större satsning, inte bara när det gäller antalet tjänster utan också för en förbättrad arbetssituation för åklagarna. Det har visat sig att många åklagare söker sig till andra verksamheter.

Reservation 9 från centerpartiet i justitieutskottets betänkande 20 talar just för en ökning av resurserna för polisens arbete mot ekonomisk brottslighet och för att denna resurs skall tillkomma genom omfördelning. Vi tänker i andra hand ansluta oss till denna reservation.

Jag måste ändå i sammanhanget kritisera centerns handläggning av frågor om kampen mot ekonomisk brottslighet. De förslag som centern nu har fört fram om förstärkta resurser och omfördelning av resurser inom både polisväsendet och åklagarväsendet borde man ha kunnat verkställa under de fem år som landets statsminister kom från centerpartiet. Det förefaller utan tvivel som om centern har lättare att i opposition finna mål för åtgärder mot ekonomisk brottslighet än att genomföra sådana förslag när man verkligen har möjlighet i regeringsställning.

Beträffande den centerreservation om ökade resurser till den del av åklagarväsendet som arbetar med den ekonomiska brottsligheten vill jag säga att den gäller en omfördelning, som då skulle gå ut över andra delar av åklagarmyndigheten. Så måste det bli, såvitt jag begriper, alldenstund man skall omfördela. Totalt sett ger man inte ökade resurser. Det innebär att man blir lidande på andra områden inom åklagarväsendet. Det kan inte vi från vänsterpartiet kommunisterna anse vara riktigt. Vi vill ge ökade resurser, vilket också bör bli riksdagens beslut att ge regeringen till känna.

Jag vill, herr talman, sluta med att yrka bifall till de vpk-yrkanden som finns i motion 1605 som tas upp i de båda föreliggande betänkandena.

Anf. 176 ARNE NYGREN (s):

Herr talman! 1981 års polisberedning räknar med att om en dryg månad till regeringen överlämna ett slutbetänkande i de för en polisreform 1984 så viktiga avsnitten om organisation och beslutsstruktur.

Därmed kan man säga att ett sju åtta år långt utredningsarbete om svensk polis framtid närmar sig slutet. Det som återstår för beredningen är avsnittet om organisationen och utformningen av de framtida utbildnings- och rekryteringsfrågorna, som skall behandlas sedan aprilbetänkandet avlämnats. I budgetpropositionen aviserar justitieministern också eventuella tilläggsdirektiv till beredningen.

Mycket av förutsättningarna för en polisreform har förändrats sedan utredningen påbörjades 1975. Då hade vi alltså en stark samhällsekonomi i vårt land. Det innebar tro på en betydande framtida utveckling av det svenska polisväsendet.

Budgetåret 1974/75, när dåvarande regeringen beslöt att låta utreda polisväsendets framtid kunde man samtidigt föreslå inrättandet av 564 nya tjänster vid polisen, därav 402 polismanstjänster. Då trodde de flesta att en sådan utveckling skulle kunna fortsätta också in på 1980-talet.

Men den mycket kraftigt försämrade samhällsekonomi som vi sedan fått under utredningsåren har också präglat förändringarna inom polisen. Under senare delen av 1970-talet började en stegvis neddragning av antalet nya tjänster, som under senare år övergått till omfördelningar och i år till en liten nedbantning av antalet polismanstjänster.

Det är inte bara det svåra samhällsekonomiska läget som satt sin prägel på årets budgetförslag i fråga om polisen. Det har också påverkats av vetskapen om att polisberedningen skall lämna ett förslag som kan möjliggöra en polisreform nästa år. Dessutom har det också påverkats av att regeringen beslutat tillsätta de två särskilda brottskommissionerna mot narkotika och ekonomisk brottslighet, som båda har att pröva behoven av personal- och resursförstärkningar – bl. a. inom polisväsendet och åklagarväsendet – på de avsnitt kommissionerna behandlar i sitt arbete.

Även om det finns 13 reservationer fogade till justitieutskottets betänkande nr 20 om polisanslaget, finns det inget samlat borgerligt alternativ till regeringens budgetförslag. Inte i en enda reservation har moderaterna, folkpartisterna och centerpartisterna kunnat samlas kring något motförslag.

Budgetpropositionen, som utskottets majoritet i stort ställt sig bakom, innebär en klar prioritering av resurser till kampen mot ekonomisk brottslighet, narkotikabrottslighet och våldsbrottslighet. Genom omfördelning av trafikövervakningspersonal förstärks polisens rotlar mot ekonomisk brottslighet med ett 50-tal polismän och polisens våldslotlar med ytterligare ca 20 polismän. Genom inlösen av s. k. vakansmedeltjänster får de ekonomiska rotlarna ytterligare 17 tjänster.

Efter alla vackra deklamationer från borgerligt håll om att kampen mot ekonomins brottslingar skall ges prioritet hade vi nog väntat oss att regeringens satsning skulle få ett samfällt stöd. Men så har inte blivit fallet.

Moderaterna vill inte alls att 50 polismän skall avdelas för kampen mot ekonomisk brottslighet. De vill pruta antalet tjänster till dessa rotlar till 30.

Centern försöker krypa bakom en märklig skrivning, som jag inte kan få klarhet i. Jag vill passa på och fråga Karin Söder: Innebär centerns ställningstagande i reservationen att ni accepterar de 50 nya tjänsterna till eko-rotlarna? Jag vore tacksam för ett klart besked på den punkten. Om det är så, Karin Söder, borde centern också ha haft ork att säga var de tjänsterna skall tas. Att överlåta det till polisberedningen, som befinner sig på slutvarvet

Onsdagen den
23 mars 1983

*Anslag till polis-
väsendet och
åklagarväsendet*

i sitt arbete, är ett mycket märkligt handlingsätt.

Jag vill också fråga om inte centern längre står bakom vad vi i fullständig enighet beslöt i utskottet 1980/81, nämligen att en förutsättning för att ta ställning i prioriteringsfrågor var att man också skulle ange "vilka effekter tilltänkta omfördelningar av resurserna har på de områden som sålunda ges lägre prioritet". Där har regeringen givit klart besked men inte centern. Innebär det, Karin Söder, att ni frångår detta ställningstagande, som också riksdagen enhälligt ställde sig bakom? Sanningen är nog den att centern försöker lägga en dimridå, där man inte kan urskilja om centern vill satsa som regeringen föreslår eller inte.

Folkpartiet har i utskottet övergivit motionen från Elver Jonsson och Ingemar Eliasson, som krävde stopp för indragningar av trafikpoliser. Om detta finns nu ingenting i folkpartiets reservation. Om jag rätt förstår folkpartireservationen, accepterar man numera såväl de 50 nya tjänster till eko-rotlarna som regeringen föreslår som indragningen av 100 trafikpoliser. Jag vore tacksam för att få bekräftat av Hans Petersson i Röstånga att den tolkningen av den något dimmiga reservationen är riktig.

Denna uppsplattning av åsikter inom det borgerliga lägret ger åtminstone ett besked till kammaren: hade vi även i år haft en borgerlig riksdagsmajoritet, skulle polisen inte alls ha fått de 50 tjänster mot ekonomisk brottslighet som regeringen föreslår och riksdagens majoritet nu kommer att ställa sig bakom.

Jag vill här något kommentera Karin Söders inlägg. Hon ägnade lång tid åt att tala om att det vidtogs åtgärder också under de sex borgerliga regeringsåren. Jag har aldrig förnekat detta, även om jag många gånger har haft anledning säga att det ofta var fråga om tandlösa förslag. Men Karin Söder glömde tala om att den borgerliga majoriteten här i kammaren under hela den tiden så gott som i samtliga fall röstade ned alla de socialdemokratiska förslag som presenterades här i kammaren om åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten. De socialdemokratiska förslag som ni röstade ned under de borgerliga åren, Karin Söder, har kommissionen mot ekonomisk brottslighet nu fått i uppdrag att försöka omsätta i praktiska förslag, som vi så småningom får anledning att ta ställning till här i kammaren.

Karin Söder sade också att tillsättandet av kommissionen har fördröjt ett agerande på detta område. Jag vill fråga Karin Söder på vilken punkt av de ärenden som vi nu behandlar har tillsättandet av kommissionen mot ekonomisk brottslighet inneburit ett fördröjande. Nej, Karin Söder, kommissionen kommer nog att föreslå en rad åtgärder som föreläggs riksdagen och som visar att den nuvarande regeringen har prioriterat åtgärderna mot ekonomisk brottslighet.

Nu kan det sägas att polisen enligt regeringen och utskottsmajoritetens förslag totalt sett drabbas av en nedbantning. Det är riktigt. Men då skall tilläggas att såväl kommissionen mot ekonomisk brottslighet som kommissionen mot narkotika har fått regeringens uppdrag att bedöma de behov av förstärkningar, bl. a. inom polisen och åklagarväsendet, som man anser

behövliga och föreslå regeringen beräknade nya tjänster.

Aspirantintagningen behandlas i två reservationer men även där med en markerad splittring. Centerpartisterna och folkpartisten i utskottet har kunnat ena sig om en allmän formulering för en ökad aspirantintagning utöver de 200 aspiranter som regeringen och utskottets majoritet föreslår. Men centerpartisterna ensamma föreslår den behövliga resursförstärkningen med 20 milj. kr. för detta.

Utskottets majoritet uttalar som sin bestämda mening att det är av betydelse att aspirantintagningen kan hållas på en någorlunda jämn nivå över åren. Som jag tidigare nämnde har polisberedningen att efter avlämnandet av det stora betänkandet nu i april behandla bl. a. rekryteringsfrågan. Där kommer också de frågor som tas upp i reservationerna 2 och 3 att behandlas. Något ändrat ställningstagande i dag anser majoriteten inte nödvändigt.

Moderaterna i utskottet har på nytt tagit upp frågan om inrättandet av en professur i polisforskning. En liknande motion behandlades i utskottet för ett år sedan. Utskottet ansåg då att det fanns skäl att pröva förslaget och menade att det kunde överlämnas till polisberedningen för närmare övervägande. Utskottets majoritet har inte ansett det nödvändigt att riksdagen gör något ytterligare påpekande i denna fråga.

En kort kommentar vill jag också ge till två motioner som utskottet haft att behandla. I motion 1752 av Ulf Lönnqvist m. fl. redovisas den besvärliga situationen med brist på resurser i Handens polisdistrikt. Motionärerna har begärt att få personal från andra polisdistrikt. Till en del har de haft framgång. I januari i år fick Handens polisdistrikt en förstärkning till bildande av en balanskommission i distriktet. Fem polismän har genom ingripande från länsmyndigheten kommit polisdistriktet i Handen till hjälp sedan motionen skrevs.

I motion 1754 av Iris Mårtensson och Rune Johansson begärs en omändring av avdelningschefstjänster i ett antal mindre polisdistrikt till kommissarietjänster. Sammanlagt gäller det tio polisdistrikt. Utskottet anför att organisatoriska skäl talar för motionärernas krav men ifrågasätter den skillnad i fråga om tjänsteställning och befogenheter som f. n. råder mellan avdelningschefer i de minsta och de större distrikten. En större likhet anser utskottet borde kunna komma till stånd genom ändringar i delegationsförordningen. Utskottet går så långt att man enhälligt utgår från att de skäl som föreligger för en ändring beaktas i vederbörlig ordning. Men önskemålen i motionen rymmer också frågor av facklig art, och utskottet anser att det bör ankomma på berörda parter att lösa frågan.

Herr talman! Med dessa kommentarer till justitieutskottets betänkande nr 20 yrkar jag bifall till dess hemställan på samtliga punkter.

Anf. 177 BJÖRN KÖRLOF (m) replik:

Herr talman! I nattens sena timmar svingar sig Arne Nygren upp till stora oratoriska höjder, men jag tycker inte att det fanns någon anledning att använda så hårda ord som dem han brukade.

Sedan flera år tillbaka har vi i utskottet varit överens om – det återkommer

Onsdagen den
23 mars 1983

---

*Anslag till polis-
väsendet och
åklagarväsendet*

också i olika departementschefers skrivningar i budgetpropositionen, trots olika politiska förtecken – att de prioriteringar som måste göras gäller narkotikabrottslighet, ekonomisk brottslighet och våldsbrottslighet. Detta har vi alltså varit överens om i utskottet. Beträffande frågan om hur satsningarna exakt skall göras – på polismanstjänster, åklagare m. m. – har vi ibland haft något olika uppfattningar.

När Arne Nygren sade att det inte finns något samlat borgerligt förslag om hur man skall gå till väga, tycker jag att han tog till mycket kraftiga överord. Att vi har gjort en annan avvägning när det gäller de 50 polismanstjänsterna för ekonomisk brottslighet och ansett att det också finns behov av att satsa på polismanstjänster för viss brottsförebyggande verksamhet, nämligen kvarterstopoliser, tycker jag inte att det finns någon anledning att göra stor sak av. Justitiekottet har ju sedan flera år tillbaka varit överens om att kvarterstopoliser är någonting mycket viktigt i det brottsförebyggande arbetet. Arne Nygren har ju själv varit med om att utforma ett betänkande med den inriktningen. Jag tycker inte att vi behöver strida så mycket om något olika attityder när det gäller hur vi skall satsa. Socialdemokraterna skall absolut inte försöka göra gällande att de är de enda som har försökt komma till rätta med den ekonomiska brottsligheten. Sanningen är den att det var först när det blivit en borgerlig regering som de stora initiativen togs. Det gjordes satsningar på det brottsförebyggande rådet, och det lades fram åtskilliga lagförslag som finns uppräknade i justitiekottets stora betänkande om detta.

Vi skall självfallet gå vidare på den här vägen och se om det finns bättre former och arbetsmetoder. Nu avvaktar vi eko-kommissionens förslag. Jag tycker inte att vi skall blåsa upp en stor politisk strid om detta. Vi bör försöka behandla de här frågorna sakligt, som vi alltid har gjort i justitiekottet.

Anf. 178 HANS PETERSSON i Röstånga (fp) replik:

Herr talman! Låt mig börja med rekryteringen till polishögskolorna. Det är ju riktigt att majoriteten instämmer i motionsyrkandena om denna rekrytering. Man använder de argument som återfinns i motionerna om svårigheterna, om kvaliteten i undervisningen och om organisationen, osv. Man menar också att rekryteringen av poliser i fortsättningen bör studeras. Därvid förutsätts att det är polisberedningen som skall göra detta. Det är möjligt att så kommer att ske. Men när det här är av så stor betydelse och majoriteten stöder, borde det vara självklart att riksdagen gör ett uttalande.

Arne Nygren tog sedan upp frågan om narkotikapoliserna. Under sex år av icke-socialistiska regeringar skedde det ju en väldig uppbyggnad av narkotikarotlar, och det blev en stor rekrytering av narkotikapoliser. Denna uppbyggnad får, enligt vår mening, inte mattas utan tvärtom intensifieras. Det är möjligt att narkotikakommissionen föreslår fler narkotikapoliser inom ramen för anslaget på 15 milj. kr. Detta anslag skall emellertid användas till så mycket, och därför vet vi inte i dag vad som kommer att ske. I

vår reservation har vi av den anledningen prioriterat inrättandet av 20 nya polistjänster med inriktning på narkotika.

I mitt anförande ställde jag mig helt bakom justitieministerns prioritering för bekämpning av våldsbrottsligheten, den ekonomiska brottsligheten och narkotikabrottsligheten. Jag framhöll också att det var med en viss vanda som vi kände oss tvungna att ta medel från trafikpolisen, med de konsekvenser som detta kan medföra.

Av reservationen framgår det alltså klart att vi föreslår 20 nya polistjänster. Det gäller 2,7 milj. kr., och det är inte dimmigt, om man inte vill göra det dimmigt.

Anf. 179 TOMMY FRANZÉN (vpk) replik:

Herr talman! Jag skall göra vad jag kan för att vi skall sluta kl. 24.00.

Jag vill bara konstatera att Arne Nygren, såvitt jag kunde uppfatta, inte med ett enda ord berörde vpk-motionen och de motiv vi har framfört för att öka resurserna till polisväsendet och åklagarväsendet när det gäller kampen mot ekonomisk brottslighet. Inte heller nämndes ett ord till bemötande av att det – som vi ser det – är lönsamt för samhället att ställa ökade resurser till förfogande för bekämpningen av ekonomisk brottslighet, i stället för att som utskottet gör säga att man inte kan öka dessa resurser av statsfinansiella skäl.

Sedan vill jag bara påminna Arne Nygren om, och i protokollet markera, att det är riktigt som Arne Nygren säger att borgerligheten i nästan samtliga fall röstade ned de socialdemokratiska förslagen till åtgärder. Jag vill emellertid erinra om att socialdemokraterna gjorde gemensam sak med dessa borgerliga partier och röstade ned flertalet av de förslag som vänsterpartiet kommunisterna förde fram. Fler av de förslag som vi förde fram har jag dock kunnat konstatera att kommissionen mot ekonomisk brottslighet har tagit upp, och det ser jag som ett friskhetstecken.

Anf. 180 KARIN SÖDER (c) replik:

Herr talman! Jag vill säga till Arne Nygren att om jag inte hade kunnat förutse, genom erfarenheter, att Arne Nygren skulle påstå att det som gjordes under de icke-socialistiska regeringarnas tid inte hade varit tillräckligt, hade jag heller inte behövt erinra om allt det som gjordes då.

Det vi förordar i våra reservationer, och tidigare i våra motioner, är att vi skall fortsätta den raka kurs som inleddes då. Jag vill påstå att Arne Nygren verkligen är ute på underliga vägar när han påstår att de förslagen var tandlösa. Hur skulle då statsrådet Rainer ha kunnat säga att åtskilligt gjorts på det här området och på olika ställen i budgetpropositionen apostroferat vad som har gjorts. Han säger klart att det också har givit effekt, dock icke tillräcklig. Det tycker inte vi heller, därför vill vi fortsätta arbetet. Av den anledningen tycker jag att Arne Nygrens orerande är ganska märkligt.

Det har uttalats att man skall tala om vilka effekter olika prioriteringar får. Jag har inte hört Arne Nygren med ett ord tala om vilka effekter det får när man omfördelar 100 trafikpoliser till andra befattningar. Utskottsmajorite-

Onsdagen den
23 mars 1983

*Anslag till polis-
väsendet och
åklagarväsendet*

ten säger att trafikolyckorna har minskat. Men det innehåller mycket litet förutseende för vad som kan hända. Jag vill också påpeka att denna omfördelning också gäller de 50 poliser – vilket Arne Nygren talade om – som skall tillföras den avdelning som arbetar med den ekonomiska brottsligheten. Det står klart i majoritetsskrivningen. Vi har sagt att det vore bättre om omprioriteringen beträffande de trafikövervakande poliserna gjordes på regional nivå, där man bättre kan bedöma vilka effekter den kan få.

Detta kommer Gunilla André sedermera att utveckla vidare.

Det är inte alls så märkvärdigt att vi ger uppdrag att gå vidare med prioriteringarna, t. ex. när det gäller åklagarna till riksåklagaren som har den stora kunskapen och överblicken över situationen. Vi tycks allesammans vara eniga om att vi till stor del måste göra omprioriteringar. Ett förslag är att polisberedningen, som har den rätta kunskapen, får i uppdrag att göra de här prioriteringarna.

Anf. 181 ARNE NYGREN (s) replik:

Herr talman! Det finns 13 borgerliga reservationer fogade till betänkan-
det. Men inte på en enda punkt i motförslagen till regeringens förslag har ni
kunnat enas, utan det är bara enstaka partireservationer. Jag bara
konstaterar detta, och kommenterar det inte i övrigt.

Sedan är det väl riktigt, Björn Körlof, att vi under de här åren hade många
förslag från socialdemokratiskt håll här i kammaren till ytterligare åtgärder. I
nästan samtliga fall – möjligtvis med något enstaka undantag – röstade ni,
med den majoritet ni då hade, ned dessa. Det kan vi aldrig komma ifrån.

Jag vill bara kort konstatera, Tommy Franzén, att vi har haft anledning att
diskutera de förslag som vpk har lagt fram i olika sammanhang. De
återkommer delvis nu, och det finns inget skäl att ytterligare kommentera
dem. Tommy Franzén och jag sitter båda i den gemensamma referensgrup-
pen i kommissionen mot ekonomisk brottslighet och har möjlighet att där
resonera vidare.

Till Karin Söder vill jag säga: Nog kändes det beklagligt, som ledamot i
brottsförebyggande rådets styrelse, att sitta här i kammaren och se hur
många av de förslag som vi ändå arbetade fram i BRÅ som aldrig kom till
kammaren eller som kom hit i förändrat skick. Det var en tid som inte bjöd på
bara glädjeämnen när det gällde åtgärder.

Sedan var vi också besvikna när den dåvarande borgerliga regeringen
plockade av BRÅ den här verksamheten utan att göra motsvarande satsning i
departementet. Man inrättade bara en samrådsgrupp bestående av statssek-
reterare – och det innebar att man under de här åren bantade ned insatserna
på ett beklagligt sätt.

Sedan fick jag klart besked från Karin Söder om att ni står bakom kravet på
50 poliser, men ni vill inte från centerns sida ge kammaren besked om var de
50 tjänsterna skall tas. Vi får notera det till protokollet. Det är ett frångående
av ett tidigare enhälligt riksdagsbeslut om att man skall ange både var man
vill göra förstärkningar och var man vill göra indragningar. Centern nöjer sig
med att tala om var man vill göra förstärkningar.

Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas vid morgondagens sammanträde.

Nr 106

Onsdagen den
23 mars 1983

---

20 § Anf. 182 TALMANNEN:

På morgondagens föredragningslista upptas konstitutionsutskottets betänkande 26 främst bland två gånger bordlagda ärenden.

21 § Kammaren åtskildes kl. 23.57.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert